

Engelli Kadın ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddet Raporu

Tüm kadın ve kız çocuklarının Şiddetten uzak bir dünyada yaşayabilmesi için...

Yazan/Derleyen
İDİL SEDA AK

Ocak 2021

"Bu yayın, Etkiniz AB Programı kapsamında Avrupa Birliği finansal desteği ile üretilmiştir. Bu yayının içeriğinden yalnızca Van İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği sorumludur ve hiÇbir Şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır"

Engelli Kadın ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddet Raporu

Yazan/Derleyen

İdil Seda AK

Destek Verenler:

Gizem Tanay AKSAÇ

Filiz YÖRÜKOĞLU

İlkay GÖKDERE

Ceren TAŞKÖPRÜ

Van İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği (VİED)

2007 yılında kurulan Van İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği, o tarihten bu yana yerelde işitme engelli bireyler ve ailelerinin ayrımcılık, toplumsal cinsiyet, ırk, dil, din farkı gözetmeden eşit haklardan ve eşit fırsatlara erişimi çerçevesinde çalışmaktadır.

Engellilere yönelik ayrımcılığın önlenmesi, engelli hakları ve farklılıklara saygının geliştirilmesi, engellilerin eşit fırsatlardan yararlanmasını sağlamak için çalışmalar yapan VİED, sivil toplum örgütleri arasında ortak çalışma alanları yaratmaya ve bilgi paylaşım ağının güçlenmesine katkı sağlamayı amaçlar.

Yazışma Adresi:

Hafızıye Mah. Kazım Karabekir Cad. Maraş Konsept Evleri 150/A VAN/İpekyolu

Tel: 0(542) 819 99 56

Web sitesi: <http://vanisitmeengellilerderneği.org>

E-posta: vied-vied@hotmail.com

BASKI

TURUVA
AJANS MATBAACILIK SAN.TİC.LTD.ŞTİ.
Tel : (0 432) 212 42 79
Gsm : (0507) 350 05 09
web : www.turuvaajans.com

Her hakkı saklıdır. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Raporun bir kısmının veya tamamının çoğaltılması için Van İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği'nden izin alınması gereklidir.

Bu rapor 'ETKİNİZ AB PROGRAMI' kapsamında Avrupa Birliği finansal desteğiyle ile üretilmiştir. Bu yayının içeriğinden yalnızca Van İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği sorumludur ve hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

İçindekiler

1. Giriş	1
2. Çalışmada kullanılan veri toplama ve analiz yöntemi	2
3. Çalışmanın dayanakları	4
3.1 Şiddetin Tanımı	4
3.2 Şiddet türlerine karşı dayanak oluşturabilecek yasal kaynaklar	5
3.3 Alanda yapılan ulusal çalışmalar	13
3.4 Uluslararası çalışmaların işaret ettiği noktalar	16
3.5 Bölgedeki ŞÖNİM yetkilileri ile yapılan görüşme	17
3.6 Van ilinde kadın ve kız çocuklarına yönelik şiddet	18
4. İnsan Hakları İzleme Çalışmasının Bulguları	19
4.1 Vakalarda görülen şiddet türü	19
4.2 Şiddete uğrayan kadın ve kız çocuklarının engel türü	20
4.3 Vakalarda görülen yaş dağılımı	21
4.4 Vakaların yaşandığı mekanlar	22
4.5 Vakaların yaşandığı iller	23
4.6 Şiddet uygulayanın cinsiyeti, mağdur ile yakınlığı, sayısı (kaç kişi)	23
4.7 Vakalar ne zaman haber haline getirilmiş?	24
4.8 Mağdurun kişisel bilgilerinin ihlal edilmesi	26
4.9 Haberlerde kullanılan dil	27
4.10 Uzun yargılama süresi/cezasızlık	28
5. Şiddetle mücadele için yapılması gerekenler	29
5.1 Erişilebilir bilgi kaynaklarına ihtiyaç vardır	29
5.2 Şiddet bildirim mekanizmaları erişilebilir olmalıdır	29
5.3 Başvuru merkezleri ve sığınaklar erişilebilir olmalıdır	31
5.4 Başvuru merkezlerinde çalışan personel engelli kadınlar ve ihtiyaçları hakkında bilgi sahibi olmalıdır	32
5.5 Ayrıştırılmış veri toplama gerekliliği vardır	33
5.6 Kapalı kurumların sivil denetime açılması gereklidir	33
5.7 Kamuoyu farkındalık çalışmaları yapılmalıdır	34
5.8 Kamu personelinin engelli hakları ve şiddetle mücadele konusunda eğitim alması gereklidir	34
5.9 Engelli bireylerin ailelerine eğitim ve destek hizmetlerinin sağlanması gereklidir	35
5.10 Engelli kadın ve kız çocuklarının güçlendirilmesi gereklidir	35
6. Sonuç	36
EK 1 Van ilinde kadına yönelik şiddet vakalarının analizi (Halis Keve)	37
EK 2 Rapora konu olan haberler	40
EK 3 Haberlerin yer aldığı yayın organları	48

1. Giriş:

Kadınlara yönelik her türlü şiddet, küresel boyutta en yaygın insan hakkı ihlallerinden biridir. Dünya genelinde yapılan araştırmalar, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetle ilgili çarpıcı ve ürkütücü gerçekleri ortaya koyuyor. Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) 2019 yılı verilerine göre, dünya genelinde kadınların %35'i fiziksel ya da cinsel şiddette maruz kalıyor, diğer bir deyişle her 3 kadından 1'i hayatında en az bir kez şiddete uğruyor¹.

Kadına yönelik şiddet, Türkiye'de de çok ciddi bir sorun. Türkiye, ne yazık ki kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetleri konusunda Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ülkeleri arasında ilk sırada yer alıyor. OECD'nin 2019 yılında yayınlanan '*Tek Bakışta Toplum 2019*' adlı araştırması için OECD üyesi 36 ülkeden veri toplanmış, buna göre hayatında en az bir kez eşinden fiziksel veya psikolojik şiddet gören kadın oranının en yüksek olduğu ülke % 38 ile Türkiye olmuştur².

2011 yılında Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddet Özel Raportörü, kadına yönelik şiddetin etkilerini arttıran çoklu ayrımcılık biçimlerine odaklanarak engelli kadınların da şiddete uğradığının altını çizmiştir³. Sınırlı çalışmalardan elde edilen veriler, engelli kadın ve kız çocuklarının engelsiz kadın ve kız çocuklarından 10 kat daha fazla şiddetle karşılaşabileceğini bize söylüyor⁴. Engelli kadınlar, tüm kadınların yaşadığı aynı şiddet türlerinin çoğunu deneyimlese de, cinsiyet ve engellilik kesiştiğinde, şiddetin kendine özgü biçimleri ve nedenleri olabilir ve bunlar benzersiz sonuçlar doğurabilir. Engelli kadınlara yönelik şiddetin bu karmaşık yapısının doğru bir şekilde anlaşılması ve ele alınabilmesi için bu kesimler derinlemesine araştırılması gerekmektedir.

Ancak 'engellilik' konusunda yapılan araştırmalarda, genellikle engelli kadınların toplumsal yaşama katılımları ve eğitim, istihdam, sağlık gibi en temel insan haklarına erişmek konusunda çoklu ayrımcılığa uğradıklarına dair verilere ve tespitlere yer verilirken, engelli kadınlara yönelik şiddetin izlenip raporlanmadığı gözlenmiştir. Öte yandan, kadına yönelik şiddet üzerine yapılan raporlamalarda da engelli kadınlara yönelik şiddete çoğu zaman yer verilmediği ve mücadele için oluşturulan rehberlerin engelli kadın perspektifini yansıtmadığı ortaya çıkmıştır. Bu durum göz önüne alındığında, engelli kadınlara yönelik şiddet verilerinin özel olarak izlenmesi ve rapor haline getirilmesi bir gerekliliktir.

Bu konuda Türkiye'de yapılan ilk özel çalışma, 2015 yılında Engelli Kadın Derneği (ENGKAD) tarafından yayınlanan '*Türkiye'de Engelli Kadına Yönelik Şiddet Raporu: 2013-2014*' adlı rapordur⁵. Bunu takiben, 2017 yılında Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği (TOHAD) '*Engelli Bireylere Yönelik Fiziksel-Cinsel Şiddet, İstismar ve Kötü Muamele Olayları İzleme Raporu – 2016*' adlı raporunu yayınlamış ve engelli kadınlara yönelik şiddet üzerine veriler sağlamıştır⁶. Son olarak 2020 yılında, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) Türkiye Ofisi ve TAP Vakfı'nın işbirliği ile "*Engelli Kadınlar ve Kız Çocukları için Üreme*

¹ <https://www.worldbank.org/en/topic/socialdevelopment/brief/violence-against-women-and-girls>

² <https://www.haberturk.com/kadina-yonelik-siddet-kuresel-bir-sorun-rakamlar-urkutucu-boyutlarda-2742842>

³ <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/A.67.227.pdf>

⁴ <https://blogs.worldbank.org/sustainablecities/five-facts-know-about-violence-against-women-and-girls-disabilities>

⁵ http://www.sabancivakfi.org/i/content/4826_2_Turkiyede_Engelli_Kadınlar_Yonelik_Siddet_2013_2014.pdf

⁶ <http://www.tohad.org/tohad/fiziksel-cinsel-siddet-istismar-ve-kotu-muamele-olaylari-izleme-raporu/>

Sağlığı Hizmetlerine Erişim ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetle Mücadele” çalışmayı düzenlenmiş ve bu konuda bir rapor hazırlanmıştır.⁷

Mart 2020 itibariyle yaşamaya başladığımız pandemi döneminde de tüm dünyada kadınlar daha çok şiddete maruz kalmakta, kadına yönelik psikolojik, cinsel, fiziksel şiddet ile çocuk istismarı artmaktadır. Bu durum BM Kadın birimi (UN Women) tarafından yapılan derlemede de ortaya konmuş, sağlanan verilere göre pandemi döneminde kadına yönelik şiddet dünya genelinde %25 oranında artarken, acil çağrı hatlarına gelen talepler de 5 kat artmıştır.⁸ Salgın sürecinde “evde olmak” bir sağlık tedbiri olarak konulurken, bu tedbir nedeniyle birçok kadın kendilerine şiddet uygulayan erkeklerle bir arada yaşamaya zorlanmakta, evlerde daha çok şiddete maruz kalmaktadırlar. Ayrıca, şiddete tanıklık eden çocuklar da sürekli bir travma yaşamakta ve/veya cinsel, fiziksel istismara uğramaktadırlar.⁹ Pandemi döneminde Türkiye’de, Sosyo Politik Saha Araştırmaları Merkezi tarafından 28 kentte 1873 kadınla yapılan ‘Covid-19 karantinasından kadının etkilenimi ile kadın ve çocuğa yönelik şiddete ilişkin Türkiye araştırma raporu’ adlı çalışmanın bulgularına göre ‘karantina süreci öncesinde hane içinde herhangi bir şiddete maruz kaldınız mı?’ sorusuna görüşmecilerin %84.8’i hayır derken, bu oran karantina sürecinde %57’ye düşmüştür. Diğer bir deyişle, pandemi sürecinde kadına şiddetin %27.8’lik farkla %15.2’den %43’e yükseldiği görülmüştür. Buna göre, pandemi sürecinde kadına yönelik şiddet yaklaşık 3 kat (%183) artmıştır.¹⁰ Türkiye Körler Federasyonu’nu da pandemi döneminde yaptığı çalışmayla Türkiye genelinde farklı engel gruplarından ve farklı bölgelerden 225 engelli kadın ve zihinsel engelli birey annesine ulaşmış, pandemi döneminde engelli kadınların yaşadığı hak ihlallerini raporlamıştır. Rapor verilerine göre, engelli kadınların %33.4’ü pandemi öncesinde şiddet türlerinden herhangi birisine maruz kalırken bu oran pandemi sürecinde %39.6’ya çıkmıştır.¹¹

Bu çalışma ise, Van İşitme Engelliler Derneği tarafından hazırlanarak özellikle doğu ve güney doğu Anadolu’da engelli kadın ve kız çocuklarına yönelik şiddet vakalarını izlemeyi ve raporlamayı hedeflemiştir. İzleme çalışması; temel olarak medya verileri incelenerek oluşturulmuş, pandemi nedeniyle yaşanan bilgiye erişim sınırlılıkları diğer veri toplama araçlarının yöntemlerinin yeterince etkin kullanılamamasına sebep olmuştur. Bu nedenle çalışma devam ederken alınan kararlar, medya verileri sadece bölgeden değil, ülke genelinden toplanmış ve vakalar ülke genelindeki veriler üzerinden analiz edilmiştir.

2. Çalışmada kullanılan veri toplama ve analiz yöntemi:

9 ay boyunca süren bu izleme çalışması kapsamında Van yerelde çalışmalar yapan Truva Ajans¹² ve ulusal alanda çalışmalar yapan Medya Takip Merkezi¹³ ile çalışılmış, Ocak 2019 –

⁷ <https://www.tapv.org.tr/wp-content/uploads/2020/05/Engelli-kadınlar-ve-kız-cocuklari-icin-cinsel..H.pdf>

⁸ <https://www.aa.com.tr/en/latest-on-coronavirus-outbreak/covid-19-outbreak-triggers-violence-against-women/2055833>

⁹ <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2020/issue-brief-covid-19-and-ending-violence-against-women-and-girls-infographic-en.pdf?la=en&vs=5348>

¹⁰ <https://sahamerkezi.org/covid-19-karantinasından-kadının-etkilenimi-ile-kadın-ve-cocuga-yonelik-siddete-iliskin-turkiye-arastirma-raporu/>

¹¹ <http://www.korlerfederasyonu.org.tr/images/2.pdf>

¹² <http://turuvaajans.com/hizmetler.html>

¹³ <https://www.medyatakip.com.tr>

Ağustos 2020 tarihleri arasındaki haberler internetteki haber siteleri ve yazılı basında taranmıştır.

Taramalar yapılırken, '*engelli, istismar, şiddet, engelli kadın, doğu Anadolu, güney doğu Anadolu, engelli kız çocukları, ayrımcılık, ötekileştirme, ihmal*' kelimeleri anahtar sözcükler olarak kullanılmıştır.

Arama sonucunda, ilgili zaman diliminde engelli bireylere yönelik şiddet haberlerine odaklanan 75 adet habere rastlanmış, **bu haberlerin 40 adetinde engelli kadın ve kız çocuklarına yönelik şiddet vakaları tespit edilmiştir.**

Elde edilen medya verileri, hem içerik hem de veriliş biçimleri (söylem ve görsel kullanımı) bakımından incelenmiştir. Dikkat edilen noktalar şu şekilde özetlenebilir:

İçerik bakımından:

1. Mağdurun uğradığı şiddet türü
2. Mağdurun engeli
3. Mağdurun yaşı
4. Olayın yaşandığı yer (ev, okul, bakım merkezi vb.),
5. Olayın yaşandığı il
6. Şiddet uygulayan kişinin cinsiyeti, yaşı, mağdur ile yakınlığı, sayısı (kaç kişi)
7. Olaya ilişkin mahkeme kararı var mı?

Haberin veriliş biçimi:

1. Haberde görsel kullanılmış mı?
2. Kullanılan görselde mağdurun yüzü görünüyor mu?
3. Haberın sunuluş biçiminde hak temelli habercilik anlayışı hakim mi?

Ajanslar tarafından hem geri tarihli (2019 yılı vakaları için) hem de günlük olarak yapılan taramalar Excel üzerinde oluşturulan bir tablo üzerinde sınıflanarak analiz edilmiştir.

Çalışma kapsamında sadece engelli kadın ve kız çocuklarına yönelik haberler rapor içeriğine dahil edilmiş, engelli erkek bireyleri odağına alan şiddet/istismar ve ihmal haberleri rapora dahil edilmemiştir. Engelli bireylere yönelik doğrudan bir stereotipleştirme, aşağılama, ayrımcılık, acıma ya da nefret söylemi olmayan haberler hak haberciliği kategorisine değerlendirilmiştir.

Bu rapor; alanda çalışan aktivistler, STK temsilcileri, gazeteciler, akademisyen ve öğrenciler için hem güncel bir kaynak oluşturması hem de hak savunucularının medyayı analiz edebilmeleri, basın ve kamu idaresi ile iletişimlerinde kullanabilecekleri verilere sahip olmalarını sağlamak hedefi ile kaleme alınmıştır.

Rapora ilişkin soru, öneri ve eleştirilerinizi **vied-vied@hotmail.com** adresine iletebilir ya da Van İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği'nin web sitesinde bulunan iletişim kutusuna notunuzu bırakabilirsiniz.¹⁴

¹⁴ <http://vanisitmeengellilerderneği.org/iletisim.php>

3. Çalışmanın dayanakları:

3.1. Şiddetin Tanımı:

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın (AÇSHB) 2016 - 2020 yılları için hedeflediği kadına yönelik şiddetle mücadele eylem planında 4 farklı şiddet türünden (fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik) bahsedilmiştir.¹⁵ Ek olarak, gelişen teknolojik süreçler ve pandemi dönemi dijital araçları hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline getirmiştir, bu da dijital mecralarda da şiddetin kendini göstermesine neden olmuştur, bu nedenle bu çalışmada Bakanlık tanımlarına ek olarak dijital şiddet de eklenmiştir.

Fiziksel Şiddet

Başkasının vücut bütünlüğüne zarar veren, ona acı çektiren her türlü saldırı olarak tanımlanmaktadır. Bireyin fiziksel olarak zarar görmesine neden olan her türlü eylemi kapsayan fiziksel şiddet, sağlıksız koşullarda yaşamaya mecbur bırakmadan töre ve namus cinayetine kadar uzanmaktadır.

Cinsel Şiddet

Birini istemediği yerde, zamanda veya şekilde cinsel ilişkiye zorlamak; kişinin rızası olmaksızın cinsel nitelikli eylemlerde bulunmak; cinselliği bir tehdit, sindirme ve kontrol etme aracı olarak kullanmaktır. Dünya Sağlık Örgütü tarafından cinsel şiddet, “cinsel eylem gerçekleştirmek amacıyla girişim, istenmeyen cinsel içerikli konuşmalar, birini cinsel amaçlı kullanmak, mağdur ve fail arasındaki ilişkinin niteliğine bakmaksızın, ev ya da iş ortamında kişinin cinselliğine yönelik zorlayıcı yaptırımlar” olarak tanımlanmıştır.

Psikolojik Şiddet

Bağırarak, korkutmak, küfür etmek, tehdit etmek, hakaret etmek, eve kapatmak, küçük düşürmek, lakap takmak, kadının nasıl giyineceği, nereye gideceği, kimlerle görüşeceği konusunda baskı yapmak, öfkeyi çocuklardan çıkarmak, çocuklarını göstermemekle tehdit etmek, silah göstermek gibi eylemleri kapsamaktadır.

Ekonomik Şiddet

Kadının para harcamasının kısıtlanması, çalışmasına izin verilmemesi, zorla çalıştırılması, ekonomik konulardaki kararların erkek tarafından tek başına alınması, kadının parasının elinden alınması, iş yerinde olay yaratmak suretiyle kadının işten atılmasına neden olunması, kadının iş bulmasını kolaylaştırıcı becerilerinin geliştirilmesinin engellenmesi, çalışma yaşamında kadının ilerlemesine engel olunması, ev ihtiyaçlarını karşılayacak maddi kaynaktan yoksun bırakılması, engelli kadını zorla dilendirme gibi birini kontrol etmek ya da cezalandırmak amacıyla ekonomik olarak sınırlamak için yapılan her türlü eylemdir.

Dijital Şiddet

¹⁵ <https://www.ailevecalisma.gov.tr/uploads/ksgm/uploads/pages/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-plani/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-plani-2016-2020-icin-tiklayiniz.pdf>

Cinsel içerikli yazışmaların ve görüntülerin kişinin rızası dışında paylaşılması, şantaj amacıyla kullanılması, kişinin kendi rızasıyla gönderdiği çıplak fotoğraflarının veya videolarının, rızası olmadan partneri tarafından pornografik sitelerde paylaşılması, başka insanlara gönderilmesi ve benzeri davranışlarda bulunulması, telefon, fotoğraf makinesi veya kamera aracılığıyla, kadınların kıyafetlerinin altından, izinsiz fotoğraflarının ve videolarının çekilerek sosyal ortamlarda paylaşılması, geleneksel davranmayan kadının aşağılanması, rıza dâhilinde yapılan paylaşımlar sonradan dijital şiddete dönüştüğünde, ilk olarak şiddete maruz kalan kişiyi eleştirmek ve hatta bu şiddeti hak ettiğini ima etmek, kişinin tanıdığı ya da tanımadığı kişiler tarafından devamlı olarak kontrol edilmesini, sosyal medya hesaplarındaki paylaşımların ve son görülme saatinin sürekli takip edilmesi, konum programları ile sürekli bir kişinin nerede olduğunu takip etmek sık görülen dijital şiddet biçimleridir.¹⁶

3.2. Şiddet türlerine karşı dayanak oluşturabilecek yasal kaynaklar:

a. İstanbul Sözleşmesi¹⁷

İstanbul Sözleşmesi (*Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi*), kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetle mücadele amacıyla, Avrupa Konseyi tarafından 11 Mayıs 2011'de İstanbul'da imzaya açılan bir uluslararası sözleşmedir. Türkiye'nin de taraf olduğu bu sözleşmeye göre, 'kadına yönelik şiddet', kadınlara karşı bir insan hakkı ihlali ve ayrımcılık sorunu olarak ortaya konmuştur.

İstanbul Sözleşmesi'ni bugüne kadar Türkiye dahil, 48 devlet kabul etmiştir. Türkiye Sözleşmeyi 11 Mayıs 2011 tarihinde imzalamış, 14 Mart 2012 tarihinde ise meclisin onayı ile yürürlüğe koymuştur.

İstanbul Sözleşmesi, 81 maddeden oluşur ve dört temel amacı vardır, bunlar :

- Kadın ve kız çocuklarına yönelik şiddetin önlenmesi
- Şiddete maruz bırakılan kişinin korunması
- Şiddet uygulayanın ceza alması
- Kadına yönelik şiddetin önlenmesini sağlayacak politikaların geliştirilmesi

Sözleşmeye göre; şiddet ister kamu ister özel yaşamda meydana gelsin, söz konusu eylemlerde bulunma, tehdit etme, zorlama veya özgürlüğün rastgele bir biçimde kısıtlanması da dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar ve acı verilmesi sonucunu doğuracak toplumsal cinsiyete dayalı tüm şiddet eylemlerini içermektedir.

İstanbul Sözleşmesi ile suç olarak düzenlenen şiddet türlerinin taraf devletlerce de suç sayılarak cezalandırılmasının sağlanması yükümlülük altına alınmış, bu tür suçlarda arabuluculuk ve uzlaşma ise yasaklanmıştır.

Sözleşme, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve koruyan özel önlemlerin ayrımcılık sayılmayacağını da vurgulamıştır.

¹⁶ <https://indigodergisi.com/2018/11/dijital-siddet-nedir/>

¹⁷ <https://rm.coe.int/1680462545>

b. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi¹⁸

Sözleşme, Türkiye tarafından 20 Aralık 1985 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Sözleşme'nin giriş bölümünde, taraf devletlerin, kadınların ve erkeklerin, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel ve siyasal haklardan yararlanmaları konusunda eşit haklar sağlama yükümlülüğü vurgulanmıştır.

Sözleşme ile yalnızca belli bir grup hak değil; tüm haklar koruma altına alınmıştır; temel hak ve özgürlüklerin korunması, ayrımcı tutumların, geleneklerin ve uygulamaların ortadan kaldırılması, kadın ticaretinin engellenmesi ve fuhuş yolu ile yapılan istismara son verilmesi, siyasi ve sosyal yaşama katılım, temsilde eşitlik, uyruklu kazanmada eşitlik, eğitimde, istihdamda, sağlık hakkında ve ekonomik ve sosyal yaşamda ayrımcılık yasağı, kırsal kesimde yaşayan kadınların hakları, hukuki koruma ve eşit yasal haklar, evlilik ve aile hayatı düzenlenmiştir.

Erkekler ile kadınlar arasında eşitliğin fiilen sağlanması için özel önlem alınmasının ayrımcılık sayılmayacağı, ancak bu önlemlerin geçici olması gerektiği sözleşmede belirtilmiştir.

Sözleşme ile kadına yönelik şiddete ilişkin özel bir düzenleme yapılmamış, ancak CEDAW Komitesi konuya ilişkin iki tavsiye kararı vermiştir. Komite'nin 12 nolu tavsiye kararında, kadınların şiddetten korunmasının üye devletlerin yükümlülüğünde olduğu belirtilmiş¹⁹; 19 nolu tavsiye kararını güncelleyen 35 nolu tavsiye kararı ise kadına yönelik şiddetin cinsiyete dayalı ayrımcılığın bir sonucu olduğu vurgulanmıştır ve komiteye sunulacak ülke raporlarında kadına yönelik şiddetle ilgili gelişmelere de yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir.²⁰

Ayrıca Komite'nin 18 No'lu tavsiye kararında Taraf Devletlere, engelli kadınlar ve bu kadınların özel durumlarına yönelik tedbirler ile, engelli kadınların eğitim, istihdam, sağlık hizmetleri ve sosyal güvenliğe eşit erişimlerini ve sosyal ve kültürel hayatın her alanına katılımlarını sağlayacak özel tedbirleri kapsayan tedbirlere ilişkin bilgileri uygulamalarına ve periyodik raporlarına dahil etmelerini tavsiye etmektedir.

c. Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi²¹

Sözleşme, Türkiye tarafından 18 Aralık 2008 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Sözleşme'nin amacı 1. maddesinde, engellilerin tüm insan hak ve temel özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanmasını teşvik etmek, korumak ve sağlamak ve doğuştan sahip oldukları onura saygıyı güçlendirmek olarak ifade edilmiştir.

Engelli kadın ve kız çocuklarının gerek evde gerekse ev dışında genellikle şiddet, yaralanma veya taciz, ihmal veya ihmalcı davranış, kötü muamele veya istismar edilme riski ile daha fazla karşı karşıya bulunduğu taraf devletlerce dikkate alınması gerektiği sözleşmenin giriş

¹⁸ <http://www.turkkadinlariBirliGi.org/tr/kurumsal/4/CEDAW>

¹⁹ https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/1_Global/INT_CEDAW_GEC_5831_E.pdf

²⁰ https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/1_Global/CEDAW_C_GC_35_8267_E.pdf

²¹ <https://humanrightscenter.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/EngellilerinHaklarinaIliskinSozlesme.pdf>

bölümünde belirtilmiştir. Sözleşmenin 6. maddesi engelli kadınlara; 7. maddesi ise engelli çocuklara özel olarak odaklanarak bu konuda taraf devletlerin yükümlülükleri vurgulanmıştır.

Engelli kadın ve kız çocuklarını odağına alan 6. maddenin 1. fıkrasında, engelli kadın ve kız çocuklarının çeşitli şekillerde ayrımcılığa maruz kaldıkları taraf devletlerce kabul edilerek, bütün insan hakları ve temel özgürlüklerden tam ve eşit biçimde yararlanmalarını sağlamak için bu konuda Taraf Devletlerin önlem almaları gerektiği, 2. fıkrada ise Taraf Devletlerin sözleşmede belirtilen insan hakları ve temel özgürlükleri kullanmaları ve bunlardan yararlanmalarının teminat altına alınması amacıyla kadınların tam gelişimleri, ilerlemeleri ve yetkin olmalarının sağlanması için bütün gerekli önlemleri almaları gerektiği vurgulanmıştır.

Sözleşmenin sömürü, şiddet veya istismara maruz kalmama başlıklı 16. maddesi, engelli bireylerin maruz kalabilecekleri ev içi ve ev dışı şiddet de dahil olmak üzere her türlü sömürü, istismar ve şiddetin önlenmesi, bireylerin koruyucu hizmetler de dahil olmak üzere maruz kalabilecekleri sömürü, istismar ve şiddet olaylarından zarar gördükleri takdirde fiziksel, zihinsel ve psikolojik olarak tedavisi, rehabilitasyonu ve sosyal açıdan yeniden bütünleşmesi, engellilere karşı sömürü, şiddet ve istismar vakalarının tespiti, soruşturulması ve gerekli hallerde kovuşturulmasını sağlamak için kadın ve çocuk merkezli yasa ve politikalar dahil etkili yasa ve politikaları yürürlüğe koyması gibi süreçleri devletlerin yükümlülükleri olarak ele almıştır.

BM Engelli Hakları Komitesinin, Sözleşmenin daha iyi anlaşılması ve uygulanabilmesi için yayınladığı engelli kadın ve kız çocukları hakkındaki 3 Nolu Genel Yorumu (Tavsiye Kararı)²², engelli kadınlara karşı çoklu ve kesişimli ayrımcılığın yaygınlığı belirtir. Yasalarda ve politikalarda yeterli biçimde irdelenmeyen yaş, engellilik ve diğer faktörlere dayalı ayrımcılık, yaşam hakkının ihlali, yasa önünde eşit tanınmama, engelli kadınlara ve kız çocuklarına karşı şiddetin devamlılığı, cinsel şiddet ve taciz, rıza dışı sterilizasyon, kadın sünneti, cinsel ve ekonomik sömürü, bir kuruma zorla yatırılma, engelli kadınların kamusal ve siyasal hayattaki karar alma süreçlerine katılamaması ya da yetersiz katılımı, engelliliğe ilişkin politikalara cinsiyet perspektifinin dahil edilmesindeki yetersizlik, cinsiyet eşitliğini teşvik eden politikalarda engelli hakları perspektifinin yetersizliği, engelli kadınların eğitimini ve istihdamını teşvik etmek üzere belli tedbirlerin olmaması ya da az sayıda olması gibi durumlar engelli kadın ve kız çocuklarının dünya genelinde sıklıkla deneyimlediği ihlaller olarak sıralanmıştır.

d. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme²³

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilmiş, 2 Eylül 1990 tarihinde de yürürlüğe girmiştir. Çocukların yetişkinlerden daha farklı ihtiyaçlara ve haklara sahip olması gerektiği düşüncesiyle oluşturulan bu sözleşme ile çocuk haklarının güvence altına alınması ve devletlerin aldıkları tüm kararlarda çocukların yüksek yararını gözetmeleri hedeflemiştir. Bugün itibarıyla toplam 197 ülke tarafından imzalanan Sözleşme, tüm ülkeler tarafından imzalanan ve en kısa zamanda yürürlüğe giren uluslararası tek belge olma özelliğine sahiptir. Türkiye de Sözleşme'yi 14 Eylül 1990 tarihinde imzalayarak Sözleşme'yi imzalayan ilk ülkelerden biri olmuştur.

²² https://www.esithaklar.org/wp-content/uploads/2019/10/genel_yorum_3.png

²³ <https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>

Sözleşmenin 23. maddesi engelli çocukları ihtiyaçlarına ve haklarına dikkat çekmektedir. BM Çocuk Hakları Komitesi de engelli çocukların, Sözleşme’de yer alan haklardan eksiksiz yararlanma açısından halen ciddi güçlük ve engellerle karşılaştıklarını kaydeder. Komite, engeli teşkil eden durumun bizzat engelliliğin kendisi olmadığını, engelli çocukların gündelik yaşamlarında karşılaştıkları sosyal, kültürel, tutumsal ve fiziksel engellerin bileşiminden oluştuğunu vurgular.

Sözleşmenin 19. Maddesi ise çocuğun bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suistimale, ihmal ya da ihmalkâr muameleye, ırza geçme dâhil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri almaları hususunda taraf Devletleri uyarır.

BM Çocuk Hakları Komitesi ayrıca 9 numaralı tavsiye kararında yine engelli çocukların durumuna dikkat çekmiş ve kararda engelli çocukların, şiddete maruz kalmaya özel olarak açık bir grup olduğu vurgulanmıştır.²⁴ Komite’ye göre engelli çocuklar, evlerinde ve kurumlarda çoğu kez zihinsel ve fiziksel şiddete, cinsel istismara maruz kalmakta, ayrıca aile üzerine fazladan bir fiziksel ve maddi yük getirdiklerinden ihmale ve ihmalkar muamelelere uğrayabilmektedir. Dahası, işlevsel bir şikayet ve izleme sisteminin bulunmaması durumunda, istismar daha sistemli ve sürekli bir özellik kazanabilmektedir. Okullardaki kabadayılık, çocukların çoğu kez karşılaştıkları özel bir şiddet türüdür ve bu tür istismar engelli çocukları hedef alabilmektedir.

e. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi²⁵

Türkiye sözleşmeyi 1950 yılında imzalamış ve 1954 yılında onaylamıştır. Sözleşmeye ek olarak 14 tane ihtiyari protokol kabul edilmiş; 14 No’lu Ek Protokol dışında tüm protokoller yürürlüğe girmiştir. AİHS, bireyi uluslararası hukukta hak sahibi yapmış, bireysel başvuru hakkı tanımış, yargısal güvence sağlamış ve ulusal hukukları da etkilemiştir.

AİHS’i onaylayan devlet, ülkesinde yaşayan bireylere, sözleşme hükümlerinin ihlali halinde hükümet aleyhine başvuru hakkını tanımıştır. AİHS ile kurulan Mahkeme’nin kararları yargısal nitelikte kararlardır.

AİHS’ in 14. maddesinde; "Bu Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır " şeklinde bir düzenleme ile ayrımcılığın yasak olduğu belirtilmiştir. AİHS’ in 14. maddesi bağımsız nitelikte olmayıp, sözleşme ile tanınan hak ve özgürlüklerden herhangi birisi ile ilişkili olmalıdır yani ayrımcılık iddiası yalnızca sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerle ilgili olarak iddia edilebilir.

AİHS 12 no’lu Protokol’ ün “Ayrımcılığın Genel Olarak Yasaklanması” başlıklı 1. maddesi ile de ayrımcılık yasağı düzenlenmiştir. Maddeye göre, taraf devletler, yasayla öngörülmüş tüm haklardan yararlanmayı, cinsiyet, ırk, renk, din, dil, siyasi ve diğer kanaatler, ulusal ve sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensup olma, servet, doğum ve herhangi bir diğer statü bakımından hiçbir ayrımcılık yapmadan sağlamak zorundadırlar. Maddenin ikinci fıkrasında hiç kimsenin

²⁴ https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/GC9_en.doc

²⁵ https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf

kamu makamları tarafından maddede sayılan temellere dayanan bir ayrımcılığa maruz bırakılmayacakları hüküm altına alınmıştır.

Belirtmek gerekir ki; AIHS’de kadına yönelik şiddeti yasaklayan özel bir düzenleme bulunmamakla birlikte, Sözleşme’nin, yaşama hakkı, işkence yasağı, insanlık dışı ve kötü muamele yasağı, zorla çalıştırma yasağı gibi maddeleri ile kadına yönelik şiddetin önlenmesine dair diğer uluslararası sözleşmelerin birlikte değerlendirilmesiyle, kadına yönelik şiddetin önlenmesini de içerecek şekilde yorumlanabileceği görülecektir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, OPUZ/TÜRKİYE davasında bu yönde bir yorum ile kadına yönelik şiddet ile ilgili önemli bir ihlal kararı vermiş ve bir devletin kadına yönelik şiddet konusunda gerekli tedbirleri almamak ve kadın mağduru koruyamamaktan dolayı tazminat ödemesine hükmetmiştir.

Başka bir davada (MC/Bulgaristan), Mahkeme, taraf devletlerin “tecavüzü cezalandırmak ve tecavüz vakalarını soruşturmak yönünde pozitif yükümlülüğü” olduğunu, cinsel şiddetin sadece ceza kanunlarında suç olarak tanımlanmasının yeterli olmadığını, şiddet izleri veya görgü şahitleri gibi tecavüzün “doğrudan” kanıtlarının mevcut olmadığı hallerde yetkili makamların tüm olguları incelemesi ve olayları çevreleyen koşulları değerlendirerek bir karara varmalarını gerektiği yönünde tespitlerde bulunmuştur²⁶.

f. TC Anayasası²⁷

Bir devletin anayasası o devletin yapısının ve işleyişinin aynı zamanda vatandaşlarının hak ve ödevleri ile özgürlerini de belirler.

Anayasada, eşitlik ilkesi 10. madde ile düzenlenmiştir. 10. madde şöyle demektedir:

- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.
- Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.
- Çocuklar, yaşlılar, engelliler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.
- Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.
- Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

Madde 41 ise ailenin önemine vurgu yaparak eşler arasındaki eşitliğin altını çizer. Devletin, ailenin huzur ve refahı ile özellikle kadının ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alacağını belirtir. Ve yine Devletin, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alacağını vurgular.

²⁶ DUMRUL, Av. Candan; DANACI, Av. Huriye KARABACAK, Kadın ve Kız Çocuklarına Karşı İşlenen Cinsel Şiddet Suçlarında Cezasızlık Sorunu Raporu, İHOP

<http://www.ihop.org.tr/wp-content/uploads/2015/06/CinselSiddetSuclarindaCezas%C4%B1zlik%C4%B1k.pdf>

²⁷ <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Anayasanın 56. maddesi yurttaşların ruh ve beden sağlıklarını korumayı devlete görev olarak verirken. 61. maddesi ise, Devletin engelli bireylerin korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlamak için gerekli tedbirleri alacağını belirtir.

Görüldüğü üzere; Anayasanın ilgili maddelerine bakıldığında devletin sosyal bir devlet olduğu, kanunların herkese eşit uygulanmasının yanında desteklenmesi gereken gruplara yönelik özel önlemlerin amacağı taahhüdü verilmiştir.

g. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu²⁸

Türk Medeni Kanunu'nda 2002 yılında yapılan düzenleme ile cinsiyet eşitliğine dayalı önemli değişiklikler meydana gelmiştir.

Evlilik konusunda, öncelikle eski halinde var olan “aile reisliği” kavramı kanundan çıkartılmış, evlilik eşlerin birlikte yöneteceği bir kurum olarak düzenlenmiştir. En temel haklardan olan çalışma hakkı, kocanın iznine tabi olmaktan çıkartılmış, kadına kendi soyadını kullanma hakkı getirilmiştir.

Evlilik yaşı, mal rejimi, mallarda tasarruf yetkisi, nafaka, maddi- manevi tazminat konularında önemli düzenlemeler içeren TMK bu bağlamda kocanın eşine yöneltebileceği ekonomik şiddet unsurlarına yönelik kapsamlı tedbirler almıştır. Ayrıca boşanma konusunda ise, şiddeti boşanma sebebi olarak kabul etmiştir.

h. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu²⁹

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, çalışmamızın bu bölümünde kasten öldürme, kasten yaralama, cinsel suçlar, eziyet, kötü muamele ve zorla genital muayene, hakaret, nefret ve ayrımcılık gibi suçlar bakımından toplumsal cinsiyet temelli olarak incelenecek olup, belirtmek gerekir ki, kadına yönelik şiddeti doğrudan cezalandıran bir hüküm kanun metninde bulunmamaktadır.

“Kişilere Karşı Suçlar” başlıklı ikinci kısımda düzenlenen, Kastan öldürme, kasten yaralama suçlarının üstsoy, altsoydan birine, eşe, kardeşe, çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan, gebe olduğu bilinen kadına karşı işlenmesi durumunda cezanın ağırlaştırılacağı düzenlenmiştir.

Kasten öldürme suçunun bir diğer ağırlaştırıcı sebebi ise, failin kan gütme, töre saikiyle işlenmesi halidir ki; bu durumda failin ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılacağı düzenlenmiştir.

Bir kimsenin eziyet çekmesine yol açacak davranışları gerçekleştirmenin cezalandırıldığı “eziyet” suçunun, yine çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına karşı, Üstsoy veya altsoya, babalık veya analığa ya da eşe karşı işlenmesi halinde cezanın arttırılacağı düzenlenmiştir.

Kadına karşı işlenen başka bir suç olan “çocuk düşürtme” suçunda, rızası olmaksızın bir kadının çocuğunu düşürten kişinin cezalandırılacağı, rızaya dayalı olsa bile tıbbi zorunluluk

²⁸ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf>

²⁹ <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

bulunmayan hallerde gebelik süresinin on haftadan fazla olan kadının çocuğunu düşürten kişinin de kadın ile birlikte cezalandırılacağı düzenlenmiştir.

Kanunlaşma sürecinde çokça tartışılan tecavüz sonucu kadının gebe kalması durumunda gebeliğin 20 haftaya kadar sonlandırılması halinin suç sayılmayacağı fıkrası yine bu madde kapsamında kanunlaşmıştır.

Kişilere Karşı Suçlar başlıklı ikinci kısmın Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar başlıklı altıncı bölümünde, daha çok kadınlara karşı işlenen cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı, reşit olmayanla cinsel ilişki ve cinsel taciz suçları düzenlenmiştir.

Cinsel saldırı suçunda, cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığının ihlal edilmesi cezalandırılır, fiilin vücuda organ ya da cisim sokulması ile gerçekleştirilmesi durumunda ceza ağırlştırılır. Ancak, suçun eşe karşı işlenmesi halinde suçun takibi şikayete tabidir.

Suçun, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı, kamu görevinin, vesayet veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle, üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş, evlat edinen veya evlatlık tarafından, silahla veya birden fazla kişi tarafından birlikte, insanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle, işlenmesi hâlinde ceza ağırlştırılır.

Uygulanan cebir ve şiddet sonucu yaralama suçunun ağır sonuçlarının meydana gelmesi halinde ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı düzenlenmiştir.

Yine, mağdurun bitkisel hayata girmesi ya da ölümün meydana gelmesi halinde müebbet ağır hapis cezasına hükmolunur.

Çocukların cinsel istismarının cezalandırıldığı maddede, cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması ve failin de çocuk olması halinde suçun takibinin şikayete tabi olduğu, birden fazla kişi tarafından birlikte, insanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle, üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş veya evlat edinen tarafından, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından, kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle, işlenmesi halinde cezanın ağırlştırılacağı düzenlenmiştir.

On beş yaşını bitirmiş olan çocukla cebir, tehdit ve hile olmaksızın cinsel ilişkide bulunan kişi “reşit olmayanla cinsel ilişki” kapsamında cezalandırılır. Bu suçun takibi, mağdurla aralarında evlenme yasağı bulunan, koruyucu aile çerçevesinde koruma, bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişi tarafından işlenmesi halleri dışında şikayete bağlıdır.

Yine takibi şikayete tabi olan “Cinsel taciz” suçunun; kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin ya da aile içi ilişkisinin sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından, aynı işyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle, posta veya elektronik haberleşme araçlarının sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle, teşhir suretiyle, işlenmesi halinde cezanın ağırlştırılacağı düzenlenmiştir.

Aynı zamanda, bu fiil nedeniyle mağdur; işi bırakmak, okuldan veya ailesinden ayrılmak zorunda kalmış ise cezanın bir yıldan az olamayacağı hüküm altına alınmıştır.

Yetkili hakim ve savcı kararı olmaksızın, kişiyi genital muayeneye gönderen veya bu muayeneyi yapan fail de TCK kapsamında cezalandırılmıştır. Ancak, bulaşıcı hastalıklar dolayısıyla kamu sağlığını korumak amacıyla kanun ve tüzüklerde öngörülen hükümlere uygun olarak yapılan zorla muayenenin suç oluşturmayacağı da madde kapsamında düzenlenmiştir.

“Tehdit” suçu da TCK ile düzenlenmiş, ancak, bu suçun eşe karşı işlenmesi halinde ceza ağırlaştırılmamıştır. Bu halde, sözel şiddet olarak niteleyebileceğimiz tehdit suçu kadına karşı işlendiğinde diğer bazı suçlarda olduğu gibi faile verilecek ceza ağırlaştırılmamıştır.

“Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma” suçunda ise, fiilin üstsoy, altsoy veya eşe karşı, çocuğa, beden ve ruh bakımından kendini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı işlenmesi halleri ağırlaştırıcı sebep olarak düzenlenmiştir.

Tehdit suçunda olduğu gibi “hakaret” suçunda da fiilin eşe karşı işlenmesi hali ağırlaştırıcı sebep olarak düzenlenmemiştir.

“Nefret ve ayrımcılık” suçunun düzenlenmesinde, cinsiyet ve engellilik de bir ayrımcılık temeli olarak sayılmış, ancak nefret saikinin getirilmesi ve yalnızca doğrudan ayrımcılığın cezalandırılması maddeyi neredeyse kullanılamaz hale getirmiştir.

Görüldüğü üzere kadına yönelik şiddet türlerinden yalnızca fiziksel, sözel ve cinsel şiddet doğrudan bir düzenleme ile olmasa dahi cezalandırılmış, bazı suçlarda ağırlaştırıcı neden olarak düzenleme yapılmıştır.

i. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun³⁰

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, İstanbul Sözleşmesi paralelinde yasalaşarak 20 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanun, şiddet konusunda farklı ayrımlara gitmiştir. Buna göre;

Ev içi şiddet: Şiddet mağduru ve şiddet uygulayanla aynı haneyi paylaşmasa da aile veya hanede; ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet olarak tanımlanmaktadır.

Kadına yönelik şiddet: Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranış olarak tanımlanmaktadır.

Genel anlamıyla şiddet: Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdidi içermektedir.

³⁰ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6284.pdf>

Kanuna göre şiddet; *kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış* olarak tanımlanmıştır.

6284 sayılı Kanunun önceki yasadaki en önemli farklarından biri, sadece meydana gelmiş şiddeti değil, şiddet uygulanmasının muhtemel olduğu hallerde de uygulanmasının mümkün olmasıdır. Buna göre, şiddete uğrayan veya uğrama tehlikesi olan her birey, şikâyet ve ihbar mercilerine müracaat ederek 6284 sayılı Kanun kapsamında öngörülen tedbirleri talep edebilir.³¹

3.3. Alanda yapılan ulusal çalışmalar

Türkiye genelinde kadın ve kız çocuklarına yönelik şiddet çok yaygın olmasına ve konu hakkında farklı kurum ve kuruluşlar tarafından birçok rapor ve benzeri yayınlar hazırlanmasına rağmen engelli kadın ve kız çocuklarının yaşadığı şiddet sorunu ne yazık ki bu raporlarda kendine yer bulamamaktadır. Bu durum konuyla ilgili özel çalışmaların yapılmasını ihtiyaç haline getirmiştir.

Kadına yönelik şiddet konusunda kamu idaresi tarafından yapılmış en kapsamlı en güncel çalışma 2014 yılında TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'ne yaptırdığı 'Türkiye'de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması'dır. Bu çalışmada, ülke genelinde 15,072 hanede 15-59 yaş aralığındaki kadınlara ulaşılmış ve kadınların aile içi şiddet biçimlerine yönelik deneyimlerini ve algılarını anlamak için yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.³² Ne yazık ki çalışmada engelli kadın ve kız çocuklarına yönelik derinlemesine herhangi bir analiz paylaşılmamıştır. Araştırmada sadece bazı kadınlar şiddet sonucu engelli olduğunu belirtmiş, bazı kadınlar da ev dışında çalışmamalarının sebebinin engellilik ya da uzun süreli hastalık olarak tanımlamıştır.

Akademik çalışmalara baktığımızda ise benzer bir durum orada da söz konusudur. Yükseköğretim Kurulu'nun (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanında 'engelli kadın', 'özürlü kadın' anahtar sözcükleri ile yapılan taramalarda ulaşılan 24 adet tezin hiçbirinde engelli kadına yönelik şiddet üzerine bir çalışma yapılmadığı görülmüştür.³³

Sivil alanda yapılan tarama çalışmasında ise karşımıza üç önemli çalışma çıkmaktadır. Bunlara sırası ile değinirsek:

a. Engelli Kadın Derneği (ENKAD): 2013-2014 Engelli Kadına Yönelik Şiddet İzleme Raporu³⁴

Alanda yapılan ilk çalışma Engelli Kadın Derneği (ENKAD) tarafından yapılan '2013-2014 Engelli Kadına Yönelik Şiddet İzleme Raporu' olmuştur. Türkiye'de engelli kadına yönelik şiddetle ilgili görünürlük sağlamak yönünden ilk izleme çalışması olma özelliğini taşıyan

³¹ <http://www.ankarabarasu.org.tr/siteler/ankarabarasu/hgdmakale/2012-1/19.pdf>

³² <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/siddet2014/rapor/KKSA-TRAnaRaporKitap26Mart.pdf>

³³ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

³⁴ https://www.sabancivakfi.org/i/content/4826_2_Turkiyede_Engelli_Kadinlara_Yonelik_Siddet_2013_2014.pdf

raporda her yaştan ve her engel grubundan engelli kadının şiddet uygulayanların hedefi oldukları belirtilmiştir. Rapordaki verilere göre; Türkiye’de engelli kadınlar ne yazık ki hakları hakkında bilgi sahibi olamamakta, şiddet ihbar mekanizmalarına etkin biçimde erişememekte, polis ve adli mercilere ulaşamamakta, ihtiyaç duyduklarında ilgili makamlardan yasal yardım alamamakta, sığınma evlerinden yeterince faydalanamamaktadır.

Raporda 2013-2014 yıllarındaki medyada çıkan haberler taranmış, bu haberlerde engelli kadınlara yönelik şiddet vakalarının önemli bir kısmının bakım evi, huzur evi ve yatılı rehabilitasyon merkezi gibi kapalı kurumlarda gerçekleştiği tespit edilmiştir.

Yine raporda incelenen medya verilerine göre özellikle zihinsel engelli kadınların sıklıkla şiddetin bilhassa da cinsel şiddetin mağduru oldukları ortaya çıkmaktadır. Ayrıca tespit edilen şiddet vakalarında, şiddet uygulayan kişi mağdurun çoğunlukla tanıdığı kişi ya da kişiler olmakta, hatta çoğu zaman aile fertlerinden birinin şiddeti uygulayan kişi olduğu görülmektedir.

Rapora göre, engelli kadınların özellikle tecavüz vakalarından sonra hamile kalması ve mahkeme kararı ile kürtaj edilmesi yine haberlerde sıklıkla rastlanan durumlardan biridir. Bu noktada, BMEHS’nin 17. maddesinde öngörülen kişisel bütünlüğün korunması ilkesinin hiçe sayıldığı, engelli kadınların beden bütünlüğünün korunmadığı hatta farklı kişi ve kurumlar tarafından yeniden ihlal edildiği ortaya çıkmaktadır.

ENGKAD’ın şiddet izleme çalışmasında medya haberleri önemli bir veri kaynağı olmuştur. Ancak medyada kullanılan dilin oldukça eril olması, özellikle cinsel şiddet haberlerinin âdeta pornografik detaylarla süslenerek mağduru yeniden mağdur edecek biçimde sunulması medya verilerinde sıklıkla karşılaşılan bir durum ortaya konmuştur.

Rapor, engelli kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında gerek şiddeti önlemede gerekse şiddete karşı korumada etkin ve verimli bir hizmet verilmesi için bu alanda çalışan kişilerin donanımının artırılmasını zaruri bir ihtiyaç olarak vurgulamıştır.

b. Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği (TOHAD): Engelli Bireylere Yönelik Fiziksel-Cinsel Şiddet, İstismar ve Kötü Muamele Olayları İzleme Raporu 2016³⁵

Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği’nin (TOHAD) 2012-2016 yıllarını kapsayarak yapmış olduğu araştırma, engellilere yönelik, cinsel-fiziksel şiddet, istismar ve kötü muamele olaylarının yıllara göre giderek arttığı ortaya konmuştur. Çalışmada, 2012 -2016 yılları arasında ulusal ve yerel medyada yer alan 285 bin yazılı ve görsel haberi taranmış, emsal mahkeme kararlarını incelenmiş, bilgi edinme başvuruları yapılmış ve nitel araştırma ile veri toplanmıştır.

Tarama yapılan beş yıllık süre içinde engelli bireylere yönelik şiddet vakalarına 391 haberde rastlanmış, bu haberlerin 187 tanesinde engelli kadın ve kız çocuklarına yönelik şiddet tespit edilmiştir.

Rapora göre, şiddet olayların yarısı cinsel saldırılardan oluşmaktadır. Zihinsel engellilerde cinsel saldırı, ortopedik ve görme engellilerde fiziksel ve psikolojik şiddet en yaygın saldırı tipi olarak ortaya konmuştur. Saldırıların failleri ise aile, komşu ve akrabalar gibi tanıdıklardan ya da hizmet aldığı kamu görevlilerinden oluşuyor, bu durum ne yazık ki mağdur kişilerin bildirim

³⁵ http://www.engellihaklariizleme.org/tr/files/belgeler/fiziksel_cinsel_siddet_izleme_raporu_2016.pdf

yapmasını engelliyor ve olayların açığa çıkma ihtimalini ya azaltıyor ya da tamamen ortadan kaldırıyor. Olaylar çoğu zaman ancak engelli kadının hamile kalması ya da engelli erkeğin maruz kaldığı saldırının travma izi bırakması sonucu açığa çıkabiliyor. Bu durum bir başka tehlikeyi daha ortaya koyuyor, gündeme getiriyor. Tanıdık kişiler, engellinin kendini ifade edememe/kendini koruyamama/korkma vb. güçlüklerinden yararlanarak eylemi birden fazla kez tekrarlayıp sistematik hale getirebiliyor. Araştırma sonuçları da bunu teyit etmiş, verilere göre yaşanan vakaların %31,20'sinin sistematik olduğu anlaşılmıştır.

Raporda ortaya konan bir diğer boyut da yargılama süreçleridir. Rapora göre, sıkça karşılaşılan hususlardan biri failin tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmasıyla mağdura yönelik saldırının tekrarlanması riskidir. Faillerin beraat ya da çok daha az oranda ceza alması, birçok davada hâkim takdiri ile iyi hâl indirimi uygulanması da raporda altı çizilen bir noktadır. Raporda, adli durumlarla ilgili dikkat çeken bir diğer sorun da, olaylarda savcılarının, zihinsel engelli bireylerin maruz kaldığı istismar ve tecavüz olaylarında, engellinin “rızası” olduğu gerekçesiyle soruşturmaya gerek görmemesi ya da mahkeme aşamasında sanıklara daha düşük cezalar talep etmesidir.

Rapor, engelli bireye yönelik şiddetle mücadele kapsamında devletin iki aşamalı biçimde duruma müdahale etmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Birincisi koruma-önleme ve ikincisi açığa çıkartmadır. Koruma-önleme için engelli bireylerin ve ailelerin risklere karşı eğitilmesi gerektiğinin altı çizilmiş, hizmet sunan birimlerin eğitilmesi ve şeffaf bir anlayışla hizmet üretmeleri önerilmiştir. Açığa çıkarma için ise ihbar bildirim sistemlerinin erişilebilir olması, hizmet sunan kurumların izlenmesi ve denetlemesi, ilgi kurumlarda çalışan personelin engelli bireylere hizmet sağlama konusunda eğitilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

c. Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı (TAPV): Engelli Kadınlar ve Kız Çocukları için Üreme Sağlığı Hizmetlerine Erişim ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetle Mücadele Raporu³⁶

Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı (TAPV) ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), engelli bireyler ve üreme sağlığı ve cinsel sağlık alanında çeşitli etkinlik ve çalıştaylar düzenlemektedir. Bu çalışmalar kapsamında, 20 Şubat 2020 tarihinde UNFPA ve TAP Vakfı; kamu, sivil toplum ve yerel yönetimlerden temsilcilerin katılımları ile “Engelli Kadınlar ve Kız Çocukları için Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Hizmetlerine Erişim ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Cinsel Şiddetle Mücadele” çalıştayı gerçekleştirmiştir. Bu çalışma ile engelli kadın ve kız çocukları için üreme sağlığı ve cinsel sağlık ve toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadele alanındaki mevcut hizmetler, yasal düzenlemeler değerlendirilmiş, hizmetlerin daha kapsayıcı ve toplumsal cinsiyet eşitliği temelli hale getirilebilmesi için birçok sivil toplum örgütü, kamu kuruluşu ve üniversitelerden temsilcilerin katılımı ile bir yol haritası oluşturulmaya çalışılmıştır.

Çalıştadaki ortak tartışma ve grup çalışmaları özetle aşağıdaki temel sonuçları ortaya çıkarmıştır;

1. Araştıma faaliyetleri ve çalışmaların önemli bir çoğunluğunda toplumsal cinsiyet ve engellilik perspektifini bütünleştiren bakış açısı kullanılmamaktadır.

³⁶ <https://www.tapv.org.tr/wp-content/uploads/2020/05/Engelli-kadinlar-ve-kiz-cocuklari-icin-cinsel..H.pdf>

2. Üreme sağlığı ve cinsel sağlık alanında engellilik ve toplumsal cinsiyet perspektifini bütünleştirerek yapılan çalışmalar yok denecek kadar azdır. Mevcut yasal düzenlemeler, ulusal raporlar ve strateji planlarında engelli kadın ve kız çocuklarının ilgili hizmetlere erişimini güçlendirecek madde ve hak ihlalleri durumlarında uygulanacak yaptırımlar mevcut ihtiyacı karşılamamaktadır.

3. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet alanı ile ilgili yapılan çalışmalar ve ilgili durumlarda başvurulabilecek birçok mekanizma engelli kız çocukları ve kadınların ihtiyaçlarına duyarlı ve erişilebilir değildir.

4. Hem üreme sağlığı ve cinsel sağlık alanında, hem de toplumsal cinsiyete dayalı şiddet alanında engelli kadın ve kız çocuklarının ihtiyaçlarına dönük uyarlamaları gerçekleştirebilecek, alanında yetkin ve engelli bireylerin haklarının farkında olan hizmet sunucular oldukça kısıtlıdır.

5. Engelli kız çocukları, engelli kız çocuğu ebeveynleri ve engelli kadınları güçlendirecek bilgi ve danışmanlık hizmeti ve programlar mevcut değildir.

6. Konuya ilişkin ilgili bakanlık ve kamu kurumlarının sistematik ve ulusal istatistiki veri ve çalışma eksikliği bulunmaktadır.

Ortaya çıkan sonuçlar engelli kadın ve kız çocuklarının ilgili hizmetlere erişimini artırmak için toplumsal cinsiyet perspektifini de içeren bütünlüklü müdahale ve eylem planlarının oluşturulması gerektiğini göstermektedir.

3.4. Uluslararası çalışmaların işaret ettiği noktalar

Alanda yapılan uluslararası çalışmalar da engelli kadın ve kız çocuklarına yönelik şiddetin tespit edilmesi ve ortadan kaldırılabilmesi için önemli sınırlılıkların olduğunu ortaya koymuştur. Bu sınırlılıklar şu başlıklar altında aktarılabilir:

a. Veri toplamada yaşanan sınırlılıklar:

Engelli kadınlara yönelik şiddetle ilgili hizmet sunan kurum ve kuruluşların veri toplarken engelli kadınlar özelinde ayrıştırılmış veriler toplamadıkları ortaya çıkmaktadır. Örneğin çoğu ülkede, polise başvurmuş bir engelli kadının verisi sadece kadına yönelik şiddet vakası olarak kaydedilmekte, engelli kadın verisi oluşturulmamaktadır. Oysaki BM Engelli Hakları Sözleşmesi engellilik temelinde ayrıştırılmış veri toplamanın önemini sıklıkla vurgulayarak Taraf Devletleri bu konuda sorumluluk almaları için teşvik eder.

Orteleva ve Lewis tarafından 2012 yılında yapılan çalışmada vurgulandığı gibi ayrıştırılmış veri ile yapılan sınırlı çalışmaların genellikle sanayileşmiş toplumlardan veya gelişmiş ülkelerden geldiği görülürken, şiddet riskinin çok daha yüksek olduğu bilinen ya da en azından böyle olduğu düşünülen dezavantajlı bölgelerden engelli kadın ve kız çocukları özelinde veri toplanmadığı ortaya çıkmıştır. Örneğin, Afrika ülkelerinde HIV / AIDS ve engelliliğin kesiştiği noktaya ilişkin nicel istatistikler oldukça nadirdir.³⁷

³⁷ Orteleva, Stephanie and Lewis, Hope, *Forgotten Sisters - A Report on Violence Against Women with Disabilities: An Overview of its Nature, Scope, Causes and Consequences* (2012). Northeastern University School of Law Research Paper No. 104-2012, <https://ssrn.com/abstract=2133332>

Ayrıştırılmış veri ile sunulan çalışmalara bakıldığında çalışmaların genellikle yeterince büyük örneklem grupları ile yapılmadığı, çoğu araştırmanın nitel çalışma yöntemi (genellikle bireysel kadınlarla yapılan görüşmelere dayanır) ile yapıldığı ortaya çıkmaktadır. Bu da engelli kadın nüfusuna yönelik tahminler yapabilmeyi sınırlı hale getirir.

b. Hizmet ve bilgiye erişimde yaşanan sorunlar:

BM Nüfus Fonu'nun 2019'da yayınlandığı rapora göre, engelli kadının şiddet ortamından uzaklaştırılmasının ilk adımı hizmet ve bilgiye erişim sorununun çözülmesidir. Bu sorun ancak fiziki erişilebilirliğin yanı sıra bilgiye erişilebilirliğin de sağlanması ile çözülebilir. Çünkü engelli kadınlar öncelikle şiddetle mücadele mekanizmaları konusunda bilgi sahibi olmalıdır. Şiddet gördüğünde başvurabileceği yerler, hakları gibi konularda erişilebilir bilgiye sahip olmayan birçok engelli kadın için şiddet kader olmaktadır.³⁸

c. Kurumlar arasında iş birliğinin olmaması

Kadına yönelik şiddeti önlemede kurumların etkisi üzerine Avusturalya'da 2015 yılında yapılan kapsamlı bir analiz çalışmasında kurumlar arası iş birliğinin olmamasının hem şiddet önlemede etkili yöntemlerin geliştirilememesine hem de şiddet vakalarına hızlı müdahale edilememesine sebep olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca şiddet sonrası farklı farklı kurumlara başvurarak destek ve çözüm arayan kadınlar, yine yeni yeniden travmatize olabilmektedir.³⁹

3.5 Bölgedeki ŞÖNİM yetkilileri ile yapılan görüşme:

Çalışmanın hazırlık aşamasında VİED ekibi Van'da Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı şiddet önleme ve izleme merkezi (ŞÖNİM) yetkilileri ile bir ön görüşme yapmış, görüşmede engelli kadınların da merkeze başvurduğu bilgisine erişmiştir.

Görüşme yapılan yetkililer, engelli kadın başvuranlarla ilgili deneyimlerini şu şekilde aktarmıştır:

Kadınlar, ŞÖNİM ve onları koruyan yasalardan habersizler. Her yaşta, her statüde şiddet gören kadınlar ŞÖNİM'e başvuru yapmakta, özellikle yoksul ve kırsalda oturan kadınlar daha fazla bize gelmekte.

Sığınma evlerinde konaklayan kadınlar için boşanma ve sonradan hayatını idame ettirme gibi zorluklar var. Çoğu kadın başka yaşam seçenekleri olmadığı için eşlerine geri dönmekte, şiddeti normalleştirmektedir.

Zihinsel engelli kadın başvurumuz oldu, istismara uğramıştı. Ailesi kadını bize getirdiğinde kadının iki aylık hamile olduğu öğrenildi. Aile olaydan habersiz olduğunu, bir düğünde istismar edilmiş olduğunu söylüyordu. Ailenin itirazına rağmen yapılan çalışma ile kadının aile fertlerinin sürekli istismarına maruz kaldığı öğrenildi.

³⁸https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Women%20and%20Girls%20with%20Disabilities_0.PDF

³⁹ <https://apo.org.au/sites/default/files/resource-files/2015-09/apo-nid60680.pdf>

Özellikle zihinsel engelli, işitme engelli ve görme engelli kadınlar risk altında. İlimizdeki ŞÖNİM ve sığınma evlerinde (2adet bulunmakta) hiç işaret dili tercümanı bulunmamaktadır. ŞÖNİM'e yakın zamanda sağır anne ve sağır kızı başvurdu. Sağır çocuğu olduktan sonra eşinin onları terk ettiğini, ailesi ile birlikte yaşadığını ancak ailesinin baskılarından dolayı sürekli kaçtığını anlattı. Geçimini sağlayabilmesi için seks işçiliği yaptığını aktardı. 6 yaşındaki sağır kızının devlet koruması altında olmasını istemedi. Sağır kız çocuğu tüm eğitimlerden uzak, annesi ile sadece iletişim kurabiliyor. Kadının ailesi destek olmayınca zorlu bir hayat yaşıyorlar.

Devletin imkanlarına rağmen kadınlar haklarını ve hak arama yollarını bilmiyorlar. Erkek şiddeti çok yoğun yaşanmakta, aile büyükleri devreye girerek barıştirma yoluna gitmekte ve kadınlar şiddet uygulayan eşi ile birlikte yaşamaya geri gönderilmekteler. Bu da sorunun daha fazla artmasına sebep olmaktadır.

3.6 Van ilinde kadın ve kız çocuklarına yönelik şiddet

Çalışmanın hazırlık aşamasında VİED ekibi Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde sosyal araştırmacı olarak çalışan Halis Keve ile görüşmüş, ayrıca Keve şiddet vakalarında Van ili örneğini ele alan bir yazı hazırlayarak VİED ekibi ile paylaşmış, bölgenin ve ilin sosyal ve kültürel dinamikleri ile yaşanan şiddet vakaları arasındaki ilişkiyi kendi yorumuyla ortaya koymuştur. İlgili yazı EK 1'de ayrıntılı biçimde okunabilir. Görüşmede ve yazıda ortaya konan temel noktalar ise şu şekilde sıralanabilir:

- 2009'da yaşanan ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin Van Tıp Dergisi'nde yer alan *Van Bölgesindeki Çocuklarda Cinsel İstismar* adlı makalede ele alınan vakaları inceleyen Keve; incelenen vakaların çoğunda erkek çocukların maruz kaldığı cinsel istismar vakalarının olduğunu, bunun sebebinin ise bölgenin gelenek ve göreneklerine bakıldığında kız çocuklarına yaşadığı istismar vakalarının gün yüzüne çıkamadığını belirtilmiş, ayrıca aile içi her türlü vakanın yine aile içinde kaldığını düşündüğünü vurgulamıştır. Oysa ki Keve'ye göre, kız çocuklarının daha çok mağduriyet yaşadığı gerçeği bölgede de gerçekliğini korumakta, ortaya çıkarıl(a)mayan vakaların olduğu ve bunların sayısının oldukça yüksek olduğu düşünülmektedir.
- Yine Keve'ye göre, bölgede gelenek ve göreneklere bağlı yanlış uygulamalar cinsel istismara zemin oluşturabilmektedir. Aile üyelerinin aynı odada, hatta aynı yatakta beraber yatması bireylerinin yanlış ilişkilerde bulunmalarına, istismar vakalarının görülmesine, istenmeyen hamileliklerin oluşmasına, cinayetlerin işlenmesine, namus davalarının açılmasına ve sahiplenilmeyen çocukların doğmasına yol açmaktadır.
- Van iline artan göç nedeniyle, Suriye kökenli kadın ve kız çocuklarının da istismar mağduru olduğu vakalara bölgede rastlanmaktadır.
- Keve'nin tespitlerine göre, bölgede kadınlarda evlenme yaşı ortalama 20-23'tür ancak resmi nikâhın geç yapıldığı hatta hiç yapılmadığı evliliklerin olduğu da düşünüldüğünde bölgede gerçek evlenme yaşının daha düşük olduğu söylenebilir. Evlilikler genellikle; akrabalar arasında yapılırken, kısa bir tanışma döneminden sonra daha çok aile rızasının gözetildiği evlilikler şeklinde gerçekleşmektedir. Bu durum uzun vadede çiftler arasında şiddetli geçimsizliği ve aile içi şiddeti tetiklemektedir.
- Yine Keve'ye göre kent merkezinde yaşayan kadınlar, kırsalda yaşayan kadınlara göre daha çok aile üyelerinin (çoğunlukla erkek akrabaların) sosyal baskısına maruz kalmaktadır.

- Keve'nin paylaştığı bir başka araştırmanın sonucuna göre; bölgede yaşayan lise çağındaki gençlerin, ailelerinin kültürel değerlerinin ve gelenek-göreneklerinin yoğun etkisi altında oldukları ortaya çıkmıştır. Yapılan çalışmada 'kadınlara bazı durumlarda (aldatma gibi) şiddet uygulanabilir' yargısına erkek öğrencilerin %31'i, kız öğrencilerin %10,5'i onay vermiştir. 'Kadına uygulanan şiddetten kadın sorumludur' yargısına kız öğrencilerin %34'ü, erkek öğrencilerin %50'si katılmıştır. Bu durum; gelişen değişen yaşam koşullarına rağmen yöre halkının sahip olduğu geleneksel kadın algısını ve buna bağlı değerleri ve kültürel yapıyı bir sonraki nesle kolayca aktardığını ortaya koymaktadır.

4. İnsan Hakları İzleme Çalışmasının Bulguları:

Bu çalışmada Ocak 2019 – Ağustos 2020 tarihleri arasındaki haberler internetteki haber siteleri ve yazılı basında taranmıştır. Arama sonucunda, ilgili zaman diliminde engelli bireylere yönelik şiddet haberlerine odaklanan 75 adet habere rastlanmıştır, **bu haberlerin 40 adetinde engelli kadın ve kız çocuklarına yönelik şiddet vakaları tespit edilmiştir.** Geri kalan haberlerin bir kısmı aynı haberin farklı haber kaynağındaki tekrarı olurken, diğerleri de engelli erkeklere yönelik olan şiddet haberlerini içermektedir, bu nedenle çalışmaya dahil edilmemişlerdir.

4.1 Vakalarda görülen şiddet türü:

Elde edilen vakalar şiddet türü bakımından incelendiğinde engelli kadın ve kız çocuklarının farklı şiddet türlerine maruz kaldıkları görülmektedir. Ancak vaka sayısı bakımından incelendiğinde en çok cinsel şiddete/istismara maruz kaldıkları görülmektedir.

Şiddet türü	Vaka sayısı
Fiziksel şiddet	5
Cinsel şiddet/istismar (taciz ve tecavüz)	29
İhmal/kötü muamele	4
Kaçırma/alıkoyma	5
Ekonomik şiddet (dilendirme)	1
Öldürme	1

Tablo 1: Şiddet türüne göre vaka sayısı dağılımı⁴⁰

Fakat bu veriye dayanarak, engelli kadın ve kız çocuklarının en çok cinsel şiddete uğradığı sonucuna varmak yanlış olur. Çünkü elde edilen medya verilerinde dikkat çeken önemli bir detay, haberlerin çoğunun mahkeme kararına ilişkin olmalarıdır. Diğer bir deyişle, vakaların çoğu ancak adli bir vakaya dönüştüğünde, hatta bu konuyla ilgili mahkeme kararı oluşturulduğunda şiddet vakasının bir medya haberine dönüştüğü gözlemlenmiştir. Dolayısıyla, adli vaka haline gelememiş, hatta gün yüzüne bile çıkamamış birçok şiddet biçimine engelli kadınlar hala maruz kalıyor olabilir. Öte yandan; cinsel şiddet, fiziksel şiddet, öldürme gibi vakalar sonuçları gereği daha çok adli vakaya dönüşme eğilimi içerisinde olabilirken, diğer şiddet biçimleri (örneğin psikolojik şiddet) aynı hızla görünür olamayabiliyor, bu da bu şiddet biçimlerinin adli vakaya dönüşmemesine ve medyada yer alamamasına neden olmaktadır.

⁴⁰ *Bazı vakalarda mağdurlar birden fazla şiddet türüne maruz kalmışlardır.

Bu durum başka bir araştırmanın sonucu ile de yorumlanabilir. Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması 2014'e göre kadınlar en fazla duygusal şiddete uğramakta ve şiddet gören kadınların sadece %11'i kurumlara başvuru yapmaktadır ve kurumlara başvuru yapan kadınların başvuru yapma nedenleri de şiddetin artık dayanılmaz boyutlara ulaşmış olmasıdır.⁴¹ Maruz kaldıkları şiddet sonucunda herhangi bir kuruma başvurmadıklarını veya yardım talebinde bulunmadıklarını belirten kadınların büyük bir bölümü (yüzde 62) maruz kaldıkları şiddetin çok ciddi bir sorun olmadığını ifade etmişlerdir. Diğer başvurmama nedenleri arasında çocuklarla ilgili nedenler¹⁹ (yüzde 17), birlikte olduğu kişiyi sevmek, affetmek veya değişeceğini düşünmek (yüzde 16) ile utanmak veya ailenin adının kötüye çıkacağından korkmak (yüzde 15) gelmektedir. Nereye başvuracağını bilmedikleri için yardım talep etmeyen kadınların oranı yüzde 13 ve yardım alabileceğine inanmadığı için başvuruda bulunmayan kadınların oranı yüzde 4'tür. Şiddete maruz kalan kadınların, büyük oranda şiddeti kimseye anlatmadıkları ve şiddetle kendi başlarına mücadele etmeye çalıştıkları görülmektedir. Şiddete maruz kalan kadınların yüzde 44'ü uğradıkları şiddetten kimseye söz etmemiştir.⁴² Bu durum hala kadınların çoğunun şiddet süreci ile bireysel biçimde mücadele ettiğini ve çeşitli sebeplerden dolayı ortaya çıkmasından endişe ettiğini ortaya koymaktadır. Bu rapora konu olan medya verileri de bu kaygılar ışığında değerlendirilerek okunmalıdır.

4.2 Şiddete uğrayan kadın ve kız çocuklarının engel türü:

Şiddete uğrayan engelli kadın ve kız çocuklarının engel türüne bakıldığında en çok zihinsel engelli bireylerin şiddete uğradığı tespit edilmektedir.

Engel türü	Vaka sayısı
Zihinsel engelli	24
Fiziksel engelli	3
Serebral palsili	2
İşitme engelli	3
İşitme ve konuşma engelli	1
Görme engelli	1
Psiko-sosyal engelli (Bipolar tanılı)	1
Bilinmiyor (haber metninde engel türü belirtilmemiş)	5

Tablo 2: Engel türüne göre vaka sayısı dağılımı

Haberlerdeki şiddet vakalarının detayı incelendiğinde, cinsel istismar vakalarının 6 tanesinde zihinsel engelli kadınların yaşadığı tecavüz olayının hamilelikle sonuçlandığı bilgisine yer verilmiştir. Öyle ki haber metinleri incelendiğinde, bu şiddet vakalarının önemli bir kısmının ancak hamilelik neticesinde tespit edilebildiği ortaya çıkmaktadır. Bu durum; zihinsel engelli bireylerin şiddet olayını algılama, kendini şiddetten koruma ve yaşanan şiddet olayını ifade etmede önemli derecede kısıtlılık yaşadığını, bu nedenle diğer engellilik hallerine göre şiddete uğrama ihtimali açısından daha riskli konumda olduklarını ortaya koymaktadır.

Örnek Haber 1

Elazığ'ın Karakoçan ilçesinde 24 yaşındaki zihinsel engelli kadın, komşusunun tecavüzüne uğradı. Olay, karnının şişmesi üzerine

⁴¹ <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/siddet2014/rapor/ozetraporturkceweb.pdf>

⁴² A.g.e

hastaneye götürülen kadının hamile olduğunun anlaşılması üzerine ortaya çıktı. (T24, 1 Temmuz 2019 tarihli haber)

Ayrıca, 2 haberde kadınların hamileliklerinin mahkeme kararı ile sonlandırıldığına değinilmiştir. Mahkeme kararın detayına ilişkin bilgiye ilgili haberlerde ulaşmak mümkün değildir, ancak kadının bedenine ilişkin karar kendisine sorulmadan (zihinsel sınırlılıkları nedeniyle) alındıysa kadının beden bütünlüğü yeniden ihlal edilmiştir. Oysa ki Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'nin 17. maddesine göre '*engelli her kişi, beden ve ruh bütünlüğüne diğer bireylerle eşit bir şekilde saygı duyulması hakkına sahiptir.*'⁴³

4.3 Vakalarda görülen yaş dağılımı:

Şiddete uğrayan kadın ve kız çocuklarının yaş dağılımı:

Çalışmaya dahil edilen 40 vakanın 32 tanesinde mağdurun yaşı doğrudan belirtilmiştir. Buna göre, en küçüğü 9 yaşında olan mağdurların en büyüğü de 66 yaşındadır.

16 vakada, şiddet mağdurunun engelli kız çocuğu (18 yaş altı) olduğu tespit edilmiştir ve vakalarda çocukların en çok cinsel şiddete maruz kaldıkları görülmektedir. Bu veri ışığında kadına yönelik şiddet vakalarının bir kısmını aynı zamanda çocuğa karşı şiddet ve çocuk hakları ihlali olarak da yorumlamak gereklidir.⁴⁴

4 vakada, bakım merkezlerinde yaşanan ihmal ve kötü muamele haberleştirilmiş, merkezlerde farklı yaşlardan engelli bireylerin kaldığı ifade edilmiştir. Bu merkezlerde, yaşlı engelli bireyler ya da küçük yaşta engelli çocuklar bulunuyor olabilir, eğer öyle ise mağdurların yaş aralığını daha geniş bir perspektiften değerlendirmek gerekebilir.

Şiddet uygulayan kişilerin yaş dağılımı:

Haberlerde şiddet uygulayan kişilerin yaş bilgisi çok sıklıkla yer almamaktadır. Yapılan taramada 13 haberde şiddet uygulayan kişinin yaş bilgisine erişilmiş, buna göre incelenen vakalarda en küçüğü 16 en büyüğü 57 yaşında olan erkekler tarafından şiddet uygulandığı orta çıkmıştır.

2 vakada, şiddet uygulayan kişiler (cinsel şiddet) 18 yaşın altındadır.

⁴³ <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/EngellilerinHaklarinalliskinSozlesme.pdf>

⁴⁴ UNICEF'in 2013 yılında yayımladığı Engelli Çocuklar Raporu'na göre, engelli çocuklar dünya genelinde engelsiz akranlarına göre 3.7 kat daha fazla şiddete maruz kalmaktadır. Bu çocuklar, 3.6 kat daha fazla fiziksel şiddetin, 2.9 kat daha fazla cinsel şiddetin mağduru olmaktadır. Zihinsel engelli ve psiko-sosyal engelli çocuklar tüm engel gruplarına göre şiddet ortamında en dezavantajlı kalan grupları oluştururken, bu gruplar 4.6 kat daha fazla cinsel şiddetin mağduru olmakta ve 3 kat daha fazla zorbalığa (akran ve yetişkin şiddetine) uğramaktadırlar https://www.unicef.org/sowc2013/focus_violence.html

4.4 Vakaların yaşandığı mekanlar:

Toplam 26 haberde, şiddet olayının yaşandığı mekana ilişkin bilgi verilmiştir. Buna göre:

Şiddetin yaşandığı mekan	Vaka sayısı
Bakım merkezi	4
Kafe	2
Ev	6
İş yeri	1
Okul	2
Sokak	4
Ormanlık alan	4
Park (şehir içinde)	2
Alışveriş Merkezi (AVM)	1

Tablo 3: Şiddetin yaşandığı yer bakımından vaka sayısı dağılımı

Görülüyor ki şiddet, toplumsal hayatta kadınların yaşadığı (ev, bakım merkezi), hizmet aldığı (okul, AVM), çalıştığı (iş yeri) ve sosyal vakitlerini geçirdiği (kafe, park) birçok farklı mekanda karşısına çıkmaktadır.

Şiddetin yaşandığı mekanlar açısından üç noktaya dikkat çekmek önemli:

Birincisi; şiddetin yaşandığı bu mekanların büyük bir çoğunluğu kadın ve kız çocuklarının rutin hayatlarının bir parçası, diğer bir deyişle kadınlar her gün bu mekanlarda yaşıyor ve vakit geçiriyorlar. Dolayısıyla, günlük hayatlarının bir parçası olan bu mekanlarda şiddet ile karşılaştıklarında şiddet ortamını terk etmeleri çok kolay olamayabilir. Bir de bunun üstüne engellilik ve onun getirdiği kısıtlılıklar düşünüldüğünde şiddet ortamını terk etmek neredeyse imkansız hale gelebilir, bu da mağdurların aynı şiddet ortamı içinde sıkışıp kalmalarına ve pek çok kez aynı şiddete maruz kalmalarına yol açabilir.

İkincisi; görülüyor ki şiddetin yaşandığı bu mekanların çoğu sosyal ortamlardır. Diğer bir deyişle, ortamda mağdur ve şiddet uygulayan kişi dışında üçüncü kişilerin de sıklıkla olabildiği mekanlar. Altını çizmek gerekir ki şiddetin önlenmesi için üçüncü kişilerin farkındalığı ve duyarlılığı oldukça önemlidir. Özellikle, şiddet durumunu anlaması ve bildirmesi çok kolay olmayan zihinsel engelli, işitme ve konuşma engelli ve psiko-sosyal engelli (ruh sağlığı sorunları yaşayan) bireyler için üçüncü kişilerin bildirimleri (hatta bazen müdahalesi) hayati önem taşıyabilir.

Örnek Haber 2

İstanbul Esenyurt, Mehterçeşme Mahallesi Gaziler Parkı'nda saat meydana gelen olayda, iddiaya göre, 19 yaşındaki H.A. adlı zihinsel engelli genç kız bankta oturduğu sırada, yanına gelen 52 yaşındaki G.T. tarafından taciz edildi. Genç kızın elle taciz edildiğini gören lise öğrencileri olaya müdahale etti. (Sözcü Gazetesi, 12 Aralık 2019 tarihli haber)⁴⁵

⁴⁵ Farkındalık, duyarlılık, bildirim sorumluluğu, müdahale gerekliliği gibi olgulardan bahsederken vurgulanması gereken önemli bir nokta da özel hayatın dokunulmazlığı ve gizliliği kavramıdır. Üçüncü kişiler, koruma saiki ile

Üçüncüsü ise, 4 haberde şiddet vakasının bakım merkezinde yaşandığı tespit edilmiştir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın uygulamasına göre şiddete uğrayan engelli bireyler devlet korumasına alındıklarında bakım merkezlerine yerleştirilmektedirler. Ancak bakım merkezlerinin de şiddet üretiyor olması bu merkezlerin de şiddet mağdurları için güvenli mekanlar olmadıklarını ortaya koymaktadır.

4.5 Vakaların yaşandığı iller:

Çalışmaya dahil edilen 40 vakanın bölgesel dağılımına baktığımızda her bölgede engelli kadın ve kız çocuklarına yönelik şiddet vakalarına rastlandığı görülmektedir. Marmara Bölgesi en yüksek vakanın görüldüğü bölgedir, bu bölgede İstanbul'da 6 ve Bursa'da 4 şiddet vakasına rastlanmıştır. Bu illerden sonra en yüksek vaka sayısı Antalya'da (4 vaka) görülmüştür.

Bu çalışmanın çıkış noktası ise Van İşitme Engelliler Derneği'nin özellikle doğu ve güney doğu Anadolu'da engelli kadın ve kız çocuklarına yönelik şiddet vakalarını izlemeyi ve raporlamayı hedeflemiş olmasıydı. Hedef bölgedeki vaka sayılarına bakıldığında Doğu Anadolu bölgesinde 5, Güney doğu Anadolu bölgesinde 5 vakaya rastlanmıştır. Derneğin merkez ili Van'da 1 vakaya rastlanmıştır.

Bölge adı	Vaka sayısı
Marmara Bölgesi	11
Ege Bölgesi	6
Akdeniz Bölgesi	7
İç Anadolu Bölgesi	2
Doğu Anadolu Bölgesi	5
Güney Doğu Anadolu Bölgesi	5
Karadeniz Bölgesi	4

Tablo 4: Vakaların bölgesel dağılımı

4.6 Şiddet uygulayanın cinsiyeti, mağdur ile yakınlığı, sayısı:

Vakaların hemen hemen hepsinde şiddet uygulayan kişiler erkeklerdir.

4 vakada, bakım merkezlerinde çalışan personelden bahsedilmektedir. Personeller, kadın ve erkeklerden oluşuyor olabilir.

4 vakada, kadınlar da şiddet uygulayan kişiye yardım eden ya da şiddete göz yuman kişiler olarak belirtilmiştir.

Şiddet uygulayan kişilerin mağdur ile yakınlığı bakımından verileri analiz ettiğimizde, şu tablo ortaya çıkıyor:

Şiddet uygulayan kişinin yakınlığı/pozisyonu	Vaka sayısı
Bakım merkezi personeli	4
Garson	1
Polis	1

hareket ederken bunu bir gözetleme kültürüne dönüştürmemeliler, koruma üst başlığı altında özel hayatı ihlal etmemeliler ve şiddet olayına müdahale ederken yeniden şiddet üretmekten kaçınmalıdırlar.

Akraba	2
Baba	6
Yakınlık durumu bilinmeyen kişi	18
Eş	1
İş arkadaşı	1
Komşu	1
Öğretmen	2
Taksi şoförü	1
Servis şoförü	1
Okuldaki temizlik görevlisi	1

Tablo 5: Şiddet uygulayan kişinin mağdur ile yakınlığı

Şiddet, kadının tanıdığı ve sıklıkla aynı ortamı paylaştığı (ev, okul, iş yeri vb.) bir kişiden geliyorsa kadının şiddet ortamını terk etmesi zorlaşabilir ve yine mağdurun baskı altına alınarak şiddet olaylarının gizli kalmasına, örtbas edilmesine sebep olabilir, böylece olayların adli makamlara yansımaları engellenebilir.

Vakaları, şiddet uygulayan kişilerin sayısı bakımından incelediğimizde 11 vakada şiddet uygulayan kişinin birden fazla kişiden oluştuğu ortaya çıkmaktadır. Bu konudaki en çarpıcı örnek ise Diyarbakır'da yaşanan olayda zihinsel engelli çocuğa cinsel istismarda bulunduğu öne sürülen 22 sanığın var olmasıdır.

Örnek Haber 3

Diyarbakır'da zihinsel engelli çocuğa cinsel istismarda bulunduğu öne sürülen 22 sanık tahliye edildi. Olay, üç yıl önce 14 yaşındaki engelli kızın savcılığa yaptığı başvuruya ortaya çıktı. Zihinsel engelli çocuk, kamu görevlilerinin de aralarında bulunduğu 92 kişinin 2 yıl boyunca kendisine cinsel istismarda bulunduğunu söyledi. Şüphelilerden 22'si teknik takip sonucu yakalanarak tutuklandı. Haklarında iki dava açılan sanıklar, 43'er yıla kadar hapis istemiyle yargılanmaya başlandı. Ancak geçen yılki duruşmalarda hepsi tahliye edildi. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı avukatı, toplanmamış deliller olduğunu belirterek karara itiraz etti. Tahliye kararlarının haberi, geçen yıl yayın yasağı olduğu için verilememiştir. (NTV, 3 Mart 2019 tarihli haber)

İncelenen 4 haberde, ensest vakasına (babanın cinsel istismarı) rastlanmıştır.

4.7 Vakalar ne zaman haber haline getirilmiş?

Yapılan detaylı haber okuma sonucu, toplam 40 haberin 23 tanesinin doğrudan mahkeme kararı neticesinde yazıldığı tespit edilmiştir.

Bu durum şiddet haberlerine erişim açısından değerlendirildiğinde iki tezat noktayı önümüze koyuyor. Eğer olay gerçekleştiğinde şiddet vakası habere taşınmışsa ve daha sonra olaya ilişkin mahkeme süreci de takip edilip fikri takip çerçevesinde mahkeme kararı da haberleştiriliyorsa hak temelli habercilik anlayışı bakımından kamuoyunun bilgilendirilmesi için çok değerli bir hizmet sunulmuş olur. Ancak, olay sadece adli vakaya dönüştüğünde hatta bunun da ötesinde

mahkeme kararı çıktığında haberleştiriliyorsa burada ciddi bir habercilik sorunu yaşıyor anlamına gelir!

Özellikle, ihlal/şiddet bildirim mekanizmalarına erişimde önemli zorluklar yaşayan engelli kadınlar için medyanın gücü, araştırmacı gazetecilerin desteği oldukça değerli. Bu noktada, sadece adliye muhabirlerinin mahkeme kararlarını haberleştirmesi engelli kadınlara yönelik şiddet vakalarında medyanın ve gazetecilerin desteğini bulamamak anlamına gelir.

Bu çalışma kapsamında sınırlı zaman sebebiyle haberlere ilişkin geriye dönük taramalar yapılamadı ama gelecekte yapılacak çalışmalarda bu nokta dikkate alınarak mahkeme kararı sunulan haberlerde geçen olayın daha önce de haberleştirilip haberleştirilmediği kontrol edilebilir.

Görsel 1

Görsel betimleme: Gazeteci İsmail Saymaz bir sandalyede oturmakta karşısında da tekerlekli sandalyede bir kadın oturuyor. Kadının sırtı kadraya dönük, yüzü ise İsmail Saymaz'a dönük. İsmail Saymaz kadını dinlerken görülüyor.

Taranan haberler arasında karşılaşılan bir iyi örnekte, mahkeme kararı haberleştirilmiş (*Haber başlığı: Engelli kadına AVM tuvaletinde tecavüz*), ancak haberin detayına bakıldığında olayın iki yıl önce gerçekleştiği ve olayın ilk olarak gazeteci İsmail Saymaz tarafından ortaya çıkarıldığı ve haberleştirildiği ifade edilmiştir. Bu haber araştırmacı gazetecilik adına iyi bir örnek olsa da İsmail Saymaz olayın haberini yaparken mağdur kadının ilişkide olduğu derneğin ismini açıkça vermiş, kadının yaşadığı semti belirtmiş ve kadının arkadan sırtı dönükken fotoğrafını paylaşmış, böylece kadını tanıyanların kendisini kolayca teşhis edebilmesine olanak sunmuştur.

Fakat buradan gözden kaçırılmaması gereken bir durum da vakalara ilişkin yayın yasağının bulunmasıdır. Bu durum gazetecilerin de vakayı haberleştirememelerine neden olmaktadır. Örneğin, Diyarbakır'da zihinsel engelli çocuğa cinsel istismarda bulunduğu öne sürülen 22 sanığın tahliyesine ilişkin durum ancak 2020 yılında haberleştirilebilmiştir. 2020 yılında

yayınlanan haber metninde 2019 yılında yayın yasağı olduğu gerekçesi ile sanıkların tahliye kararı haberinin daha önce yapılamadığı bilgisi verilmiştir.

4.8 Mağdurun kişisel bilgilerinin ihlal edilmesi:

Haberlerde sıklıkla kişisel bilgilerin gizliliğinin ihlal edildiği görülmüştür. İhlaller farklı biçimlerde olmaktadır. Bunlar;

- **Mağdurun fotoğrafının haberde açıkça kullanılması:**

İncelenen haberlerin 6 tanesinde mağdurun fotoğrafı doğrudan haber içinde paylaşılmıştır. Bunlardan bazılarında, kadınların yüzleri hafifçe bulanıklaştırılarak fotoğrafın netliği yok edilmeye çalışılmış ancak buna rağmen hala mağdurların yüzleri anlaşılabilir biçimde görülebilmektedir. Yaşlı kadınların mağdur olduğu vakalar hakkında yapılan haberlerde ise kadınların fotoğraflarının hiçbir işleme tabi tutulmadan paylaşıldığı tespit edilmiştir.

Görsel 2

Görsel betimleme:

Betimlemeye metin içinde yer verilmiştir.

Yukarıdaki fotoğraf, bir haberde kullanılmıştır. Şiddet gören kadın evinde kanepede uzanırken, haberi yapan muhabir kadının kimliğini fotoğraf makinasının kadrajına tam önünde tutmaktadır. Böylece fotoğrafta, önde kadının kimliği, arkada ise kanepede uzanan şiddet görmüş kadını görmekteyiz. Fotoğrafta kadının kimlik bilgileri ve kadının yüzü hiçbir şekilde bulanıklaştırılmamış, aksine tüm netliği ile paylaşılmıştır. Kadının fotoğrafının ve kimlik bilgilerinin bu şekilde paylaşılması kabul edilemez bir uygulamadır.

Türkiye'nin de imzacı olduğu *İstanbul Sözleşmesi* kişisel verilerin saklanması ve işlenmesinde bireylerin korunmasını taraflar için bir öncelik ve yükümlülük olarak belirler (Madde 65). Ayrıca, Türk Ceza Kanunu'nun 136. maddesinde '*kişisel verileri, hukuka aykırı olarak bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*' ifadesiyle kişisel bilgileri paylaşmanın aynı zamanda bir suç olduğu da ortaya konmuştur⁴⁶. Oysa ki ilgili haber görselinde, kişisel veriler saklanmak/korunmak yerine aksine tüm kamuoyu ile paylaşılmış, kadının özel hayatının gizliliği alenen ihlal edilmiştir.

Ek olarak, kişisel verilerin bu denli açık biçimde paylaşılması hem şiddet mağdurunun kendisini yeniden şiddete açık hale getirmekte hem de yakınlarını tehlikeye atmaktadır, bu da ikincil travmaların ve mağduriyetlerin oluşmasına neden olabilmektedir.

⁴⁶ <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

- **Mağdurun isminin haberde açıkça kullanılması:**

Haberlerde mağdur ve faillerin isimlerinin verilme biçimleri oldukça farklılık göstermektedir, standart bir uygulamanın olmadığı ortadadır. Bazı haberlerde; mağdurun ismi ve soyismi açıkça belirtilirken, bazı haberlerde ise sadece isim açıkça verilmiş soyisim ise baş harfi ile verilmiştir.

Öte yandan, gazetecilere olayla ilgili beyanda bulunan mağdur akrabalarının da açık isimlerinin haber metninde yer alması mağdurun kimliğine kolayca ulaşabilmeyi sağladığı için yine özel hayatın gizliliği bağlamında hak ihlali olarak göze çarpmaktadır.

- **Mağdurun yaşadığı yerin haberde açıkça yer alması:**

Bazı haberlerde mağdurun yaşadığı evin adresi, bazı haberlerde evin fotoğrafı, bazılarında ise her ikisi birden paylaşılmıştır.

Haber metinlerinde sıklıkla şöyle cümleler yer almaktadır:
A ili, B ilçesi, C Mahallesi, D Sokağı'nda yaşayan X.....

Bazı haberlerde ise şiddet olayı sonrası mağdurun devlet koruması altına alındığı belirtilerek yerleştirildiği bakım ve rehabilitasyon merkezinin adı paylaşılmıştır. Şiddet gören kişinin koruma altına alındığı yerin adının ya da adresinin açıkça belirtilmesi, kişinin barındığı/sığındığı yerin ifşa olmasına ve yeniden şiddet riski ile karşı karşıya kalmasına neden olabileceği için oldukça tehlikelidir.

4.9 Haberlerde kullanılan dil:

İncelenen haberlerin çoğunda medya dilinin oldukça eril olması, özellikle cinsel şiddet haberlerinin adete pornografik detaylarla süslenerek mağduru yeniden mağdur edecek biçimde sunulması medya verilerinde karşımıza çıkan biri durumdur.

Ek olarak, kişinin engeli ile ilgili bilgiler verilirken kullanılan terminolojinin de engelli bireyleri mağdurlaştırıcı biçimde verildiği görülmektedir. Haberlerde kullanılan ifadelerden bazı şunlardır: Zeka geriliği olan, tekerlekli sandalyeye bağımlı, yatağa mahkum, özürlü...

Engelli Kadın Derneği tarafından hazırlanan Engelli Ayrımcılığına Karşı Medya Dili Kılavuzu'nda bu durum ortaya konarak bu ifadelerin engelli bireyleri güçsüzleştiren ve ayrımcılığa maruz kalmalarına neden olan ifadeler olduğu vurgulanmıştır.⁴⁷

Yine engellilik terminolojisinin yanlış kullanılması da haberlerde rastlanan bir durumdur. Örneğin haberlerde yer alan 'bipolar hastalığına yakalanan' ya da 'otizm hastası' gibi ifadeler ilgili engellilik haline ilişkin gerçek durumu yansıtmamakta, dolayısıyla toplumu yanlış yönlendirmektedir. Bipolar bozukluk (iki uçlu duygu durum bozukluğu) bir diğer adıyla manik-depresif hastalık, kişinin duygu durumunda, enerjisinde ve sosyal aktiviteleri tamamlama yetisinde bozulmalara neden olan psikolojik bir rahatsızlıktır.⁴⁸ 'Bipolar hastalığına yakalanan' diye ifade edildiğinde sanki bu hastalık bulaşıcı bir hastalıkmiş gibi bir anlam çıkarılabilir ve bu yanlış yönlendirme kişilerin ayrımcılığa uğramasına neden olabilir. Otizm ise bir hastalık değil, doğuştan gelen ya da yaşamın ilk yıllarında ortaya çıkan karmaşık bir nöro-gelişimsel

⁴⁷ <http://engellikadin.org.tr/wp-content/uploads/2017/11/medya-dili-k%C4%B1lavuzu-BASIM.pdf>

⁴⁸ <https://www.memorial.com.tr/saglik-rehberi/bipolar-nedir-bipolar-bozukluk-belirtileri-nelerdir>

farklılıktır, dolayısıyla yaşam boyu devam eden bir durumdur.⁴⁹ Bu nöro-gelişimsel farklılığa sahip olan bireyler için ‘otizm hastası’ ifadesi yerine ‘otizmlili/otizm tanısı olan birey’ ifadesi kullanılmaktadır.

4.10 Uzun yargılama süresi/Cezasızlık:

Davaların uzun yargılama sürelerinin olması haberlerde vurgulanan noktalardan biridir. Medya taramasında tespit edilen 5 haberde davalar yaklaşık 5-6 yılda sonuçlanmıştır. Hatta incelenen haberlerin birinde, Zonguldak'ta 2014 yılında özel bakım merkezinde yatılı kalan engelli hastalara kötü muamele yapıldığı ve şiddet uygulandığı iddiasıyla ailelerin başlattığı hukuk mücadelesinden bahsedilmekte, habere göre olay 2014 yılında yaşanmış ve aynı yıl yargıya intikal etmiştir, ancak olaya ilişkin iddianame 2018 yılında hazırlanabilmiş, 2020 yılında ise dava hala sonuçlanamamıştır. Hukuki açıdan bilinmektedir ki belirli sürede sonuçlanmayan davalar zamanı aşımına uğrama riski ile karşı karşıyadır. Ve unutulmamalıdır ki gecikmiş adalet adalet değildir!

Yine haber incelemesinde dikkat çeken bir diğer nokta da cezasızlıktır. Taranan haberlerin 5 tanesinde bu duruma doğrudan rastlanmıştır. Cezasızlığın oluşmasında hakim ve savcılarım tutumları ve kanaatleri düşürücüdür! Ne yazık ki kadının “rızası” olduğu gerekçesiyle soruşturmaya gerek görülmemesi veya dava sonucunda sanıklara delil yetersizliği, iyi hal gibi gerekçelerle düşük cezalar ya da beraat kararlarının verilmesi karşılaşılan bir durumdur, bu da toplumun adalet duygusunu zedelemektedir. Örneğin, Giresun'da yüzde 75 zihinsel engeli bulunan H.K.'ye tecavüz etmekle suçlanan iki kişi, dava boyunca tutuksuz yargılanırken dava sonucunda da beraat etmişlerdir. Dava H.K.'nin hamile kalması ve ailesinin şikayeti üzerine açılmış, H.K. bu sırada yasal kürtaj süresi dolduğu için çocuğu doğurmak zorunda kalmıştır. Çocuğun DNA'sı sanıklardan biri ile tam uyumlu olmasına rağmen mahkeme üyeleri, dosyada cinsel saldırıya dair kesin ve inandırıcı somut delil bulunmadığını belirtip, ‘şüpheden sanık yararlanır’ ilkesinden yola çıkarak sanıkların beraatına karar vermiştir. H.K.'nin hem çeşitli araştırma hastanelerinden alınmış sağlık kurulu raporu hem de Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nden alınmış özel eğitim raporu olmasına rağmen Adli Tıp Kurumu bu raporları dikkate almamış, böylece H.K. Mahkeme tarafından engelli olarak kabul edilmemiştir. Giresun Kadın Platformu Kadın Savunma Ağı, beraat kararı çıkan duruşma sonrası açıklama yaparak, "sanıklar için beraat ile sonuçlanan bu dava bizim için kesinlikle bitmemiştir" demiştir ve davanın üst mahkemeye götürüleceğini açıklamıştır.

Vurgulamak gerekir ki uluslararası sözleşmelerin ve yasaların amacına uygun bir biçimde uygulanmaması ve kamu görevlilerinin görevlerini ve sorumluluklarını yerine getirmemesi şiddete uğrayan kadın açısından yeniden hak ihlalleri yaratmaktadır.

Ayrıca soruşturmaların takipsizlikle, davaların da beraat ile sonuçlanması ya da yargılama aşamasında failin tutuksuz yargılanması kadınların yeniden şiddet riski ile karşı karşıya kalmasına zemin hazırlamaktadır.

⁴⁹ <https://www.tohumotizm.org.tr/otizm/otizm-spektrum-bozuklugu/>

5. Şiddetle Mücadele için Yapılması Gerekenler

5.1 Erişilebilir bilgi kaynaklarına ihtiyaç vardır

Kadınların kendi hakları ve şiddetten korunma mekanizmaları hakkında bilgi sahibi olması şiddetle mücadelede çok temel bir gerekliliktir, bu nedenle kadınların şiddet konusunda her fırsatta çeşitli biçimlerde bilgilendirilmeleri, haklarını öğrenmeleri, şiddet gördüklerinde başvurabilecekleri yerler hakkında bilgi sahibi olmaları şarttır. Bu, hem şiddeti tanıma ve normalleştirmemeleri için hem de şiddetle karşılaştıklarında uğradıkları şiddeti bildirebilmek ve şiddet ortamını terk edebilmeleri için gereklidir.

Engelli kadınlar söz konusu olduğunda ise bu bilgilerin erişilebilir biçimde sunulması kadınların bilgiye erişimi için çok önemlidir. International Disability Alliance (Uluslararası Engellilik Birliği) engelli bireyler için erişilebilir bilgi formatlarını sekiz başlıkta özetlemiştir, bunlar:

- Braille (kabartma yazı) ile yazılmış metinler
- Sesli betimleme
- Büyük punto ile basılan metinler ya da web siteleri
- Kontrast renklerde hazırlanmış metinler ya da web siteleri
- Ayrıntılı altyazı
- İşaret dili tercümesi
- Ekran okuyuculara uygun metin biçimleri
- Kolay okunabilir metinler (easy to read)

Engelli kadınlar için hazırlanacak bilgi metinleri, kitapçıklar, websiteleri, videolar, kamu spotları vb. tüm bilgi kaynakları bu erişilebilir formatlar gözetilerek hazırlanmalıdır. Örneğin, ALO 183 hattı hakkında hazırlanan ve televizyon kanalarında yayınlanan bir kamu spotu farklı engel gruplarından kişilere hitap edebilmesi için basit bir anlatımla hazırlanmalı, sesli betimleme, işaret dili ve altyazı ile desteklenmelidir.

Ayrıca, kadına karşı şiddet üzerine çalışan kadın örgütleri ve ilgili diğer tüm kurumlar engellilik konusunu ana-akımlaştırmalı ve kendi çalışmalarına ve yayınlarına da bu bakış açısını yansıtarak üretimlerini engelli kadın ve kız çocuklarının da erişebileceği formatlarda hazırlamalıdır.

5.2 Şiddet bildirim mekanizmaları erişilebilir olmalıdır

Şiddet bildirim mekanizmaları tamamen erişilebilir kılınmalıdır. Devlet kurumlarının bu konuda çok önemli hizmetleri var ancak hala geliştirilmesi gereken noktalar da barındırıyorlar. Ne gibi hizmetler var diye bakılacak olursa:

Bilindiği gibi şiddete uğrayan kişi Polis (155), Jandarma (156), Ambulans (112) ve Sosyal Destek Hattını (Alo 183) telefonla arayarak ilgili birimlere ulaşabiliyor. Polis, Jandarma ve Ambulans hizmetine SMS göndererek de erişmek mümkün.

Engelsiz 112 uygulaması ile de ilgili personelle görüntülü çağrı ve mesajlaşma imkanı var.⁵⁰

⁵⁰ <http://www.engelsiz112.gov.tr/ana-sayfa>

ALO 183 hattında verilen hizmete işitme engelli kişiler:

0 549 381 0 183 numaralı hat üzerinden 3G uyumlu telefonlar ile hafta içi 08:00 – 24:00 saatleri arasında, cumartesi günü ise 08:00-17:00 saatleri arasında işaret dili desteği ile ulaşabiliyorlar.

Ayrıca ALO 183 hattı Mayıs 2020 itibarıyla WhatsApp uygulaması üzerinden de hizmet vermeye başladı.⁵¹

Görülüyor ki ALO 183 hattı bu hizmetlerle engelli bireylerin başvuruları için mümkün olduğunca erişilebilir kılınmaya çalışılıyor. Ancak şiddet özelinde düşündüğümüz kadın örgütlerinin de ısrarla dikkat çektiği bir nokta var ki bu hat tüm vatandaşların aile, kadın, çocuk, engelli, yaşlı, şehit yakınları ve gazilere yönelik hizmetler hakkında bilgi almak üzere kullanabildiği bir hat. Bu geniş hizmet yelpazesi ne yazık ki şiddet mağdurlarının hızlıca hatta erişebilmesi için yeterince pratik değil. Ve yine aramalara cevap veren personelin şiddete uğramış kişilerle iletişim için özelleşmiş uzmanlıkları yok. Bu nedenle şiddet özelinde bir hat oluşturulması ya da tüm ihbar hatlarının tek bir numara üzerinde birleştirilerek (ABD'deki 911 gibi) daha kolay bir erişim ağı oluşturulması taleplerin başında geliyor.

Telefon uygulamaları:

Kadın Destek Uygulaması (KADES) – TC İçişleri Bakanlığı

KADES, kadınların ve çocukların şiddete maruz kalmasını engellemek ve şiddete uğradıklarında da bildirim yapabilmelerini sağlamak amacıyla Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) tarafından hazırlanmış resmi bir uygulamadır. Uygulama, Google Play Store ve Apple Store marketlerinden ücretsiz şekilde indirebiliyor. Uygulamayı indirdikten sonra T.C. Kimlik Numarası ve EGM'den telefonunuza gelen aktivasyon kodu ile aktif hale getirebiliyorsunuz.⁵²

KADES uygulaması görme engelli kadınların da erişebileceği biçimde tasarlanmış. Sistem daha entegre hale getirilerek işitme engelli kadınların da uygulama üzerinden kolluk kuvvetlerine kolayca ulaşabilmesi sağlanabilir.

⁵¹ <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/alo-183-sosyal-destek-hatti-artik-whatsaptan-da-hizmet-verecek/1856018>

⁵² <https://www.icisleri.gov.tr/kadin-destek-uygulamasi-kades>

Kırmızı Işık Uygulaması – Türkiye Vodafone Vakfı

Kırmızı Işık, şiddete uğrayan ve güvenliği konusunda endişe duyan kadınlara destek olmak üzere Vodafone tarafından oluşturulmuş bir uygulamadır. Uygulama, Google Play Store ve Apple Store marketlerinden ücretsiz şekilde indirebiliyor.

Kırmızı Işık uygulaması geliştirilirken pek çok detay düşünülmüş. Bunlardan biri de acil numaralara tek tuşla ulaşılabilmesi. Şiddete maruz kalan kadınlar, şiddet anında kolluk kuvvetlerine ya da yakınlarına tek tuşla ulaşabiliyor. Salla-Uyar özelliği sayesinde telefonun hızlıca sallanması ile belirlenen acil numaralara kişinin konumunu içeren Acil SMS yollanabiliyor. Aynı şekilde uygulama altında Alo 183, 155 Polis İmdat ve 156 Jandarma ve Aile İçi Şiddet Acil Yardım Hattı hızlıca aranabiliyor.

Uygulamanın öne çıkan bir diğer özelliği ise Yol Arkadaşım ismini taşıyor. Bu özellik sayesinde kadınlar harita üzerinden belirledikleri üç kişiyle anlık lokasyon bilgisini paylaşabiliyor. Bu sayede belirlenen güzergah dışına çıktığında ve güvensiz bir ortam olduğunda hemen bir SMS bildirim gönderiliyor.

Kırmızı Işık uygulaması görme engelli kadınların da erişebileceği biçimde tasarlanmış. Konum belirleme servisinin de olması yaşanan kriz ortamı nedeniyle ya da zihinsel ya da fiziksel becerileri nedeniyle bulunduğu adresi iletemeyecek durumda olan kadın ve kız çocukları için de uygulamayı oldukça işlevsel kılıyor.

Ayrıca, mülteciler için de Arapça desteği uygulamaya dahil edilmiş durumda.⁵³

5.3 Başvuru merkezleri ve sığınaklar (sığınma evleri) erişilebilir olmalıdır

Kadına yönelik şiddetle mücadele mekanizmaları konusunda gerekli bilgiyle donatılan engelli kadının bu mekanizmaları kullanması için fiziki erişilebilirliğin de sağlanması gerekmektedir. ŞÖNİM, Emniyet, Jandarma, Adliyeler, Aile Sağlığı Merkezleri, Kadın Danışma Merkezleri gibi şiddet gören kadınların başvurabileceği yerler ile barınma talebi olan engelli kadınların kalacağı sığınakların fiziki erişilebilirliğinin sağlanması gereklidir.

Engelli Kadın Derneği, şu önerilerde bulunmaktadır:⁵⁴

- Fiziksel engelli kadınlara yönelik (TSE'nin TS 9111 numaralı standardına göre) rampa, asansör, engelli tuvaleti;
- Görme engelli kadınlara yönelik (TSE'nin TS ISO 23599/T1, TS ISO 23599 vb. standartları kapsamında) hissedilebilir zemin, asansörlerde sesli uyarı sistemi, mekânın kabartma krokisi;
- İşitme engelli kadınlara yönelik indüksiyon döngü-iyi duyma sisteminin kurulması gibi özel önlemlerin alınması gerekmektedir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSB) tarafından sunulan barınma hizmetlerinde ne yazık ki engelli kadınlar için sorunlu bir durum söz konusudur. ŞÖNİM'lere başvuran engelli kadınlar çoğunlukla bakanlığın sığınma evleri erişilebilir olmadığı için yine

⁵³ <http://turkiyevodafonevakfi.org.tr/kirmizi-isik/>

⁵⁴ <http://engellikadin.org.tr/wp-content/uploads/2017/11/AYRIMCILIK-VE-ENGELLI-HAKLARI.pdf>

bakanlığa bağlı engelli bakım ve rehabilitasyon merkezlerine yerleştirilmektedir. Ancak sığınma evleri kamunun erişimine açık değildir, güvenlik nedeniyle gizli yerlerde konumlandırılmıştır, oysa rehabilitasyon merkezlerinin yeri ve erişimi kamuya açıktır. Bu durum şiddet gören engelli kadının sığınma yerinin ifşa olmasına ve yeniden risk altına girmesine sebep olabilmektedir. Öte yandan, sığınma evlerinde çalışan personel şiddet gören birine müdahale ve destek konusunda uzmanlığı olan kişilerdir, rehabilitasyon merkezlerinde çalışan personelin bu konuda özel bir uzmanlığı ya da deneyimi bulunmamaktadır. Ayrıca, sığınma evinde kadınlar benzer deneyimleri yaşamış hemcinsleri ile dayanışarak da bu süreci geçirme fırsatına sahip olurken, rehabilitasyon merkezlerinde böyle bir imkan bulunmamaktadır. Bu faktörler düşünülerek, engelli kadınlar için sığınma evlerinin erişilebilir olması şarttır.

Mor Çatı'nın hazırladığı 'Kadına Yönelik Şiddette İyi Uygulamalar' adlı raporda da sığınma evlerine engelli kadınların yerleştirilmesi ile ilgili durum şu şekilde ortaya konmuştur:⁵⁵

Türkiye'de kadınların kamu sığınaklarına nasıl yerleştirileceklerini düzenleyen "Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik'e göre, sığınak desteğine ihtiyaç duyan kadın ve çocuklar arasında ayrımcılıklar söz konusu. Yönetmelik'e göre 12 yaş üstü oğlan çocuğu veya engelli çocuğu olan kadınlar, 60 yaşın üzerindeki kadınlar, akıl ve ruh sağlığının bozuk olduğu gözlemlenen kadınlar veya zihinsel engelli kadınlar sığınağa kabul edilmiyor. Yönetmelik'te "On iki yaşından büyük erkek çocuğu olan kadınlar ile engelli çocuğu bulunan kadınlar ise, can güvenliği riski olmamak kaydıyla, talep edilmesi ve gerekli olduğuna dair sosyal inceleme raporuna istinaden, ŞÖNİM tarafından uygun görülmesi halinde, kira ve iâşesi karşılanmak üzere bağımsız bir ev kiralanmak suretiyle barındırılması yoluna gidilir." hükmü bulunmasına rağmen birçok vakada bu destekten yararlanılamadığı biliniyor.

Yine aynı yönetmelikte, 60 yaşın üzerindeki kadınlar, akıl ve ruh sağlığının bozuk olduğu gözlemlenen kadınlar veya zihinsel engelli kadınların ise uygun sosyal hizmet kuruluşuna yerleştirilmesi hükmü bulunmasına rağmen, hem bu kuruluşlara yerleşim için verilen sürenin 2 yıla kadar uzadığı görülebilmekte, hem de merkezlerin adresleri açık olduğundan can güvenliği riski bulunmakta.

Yönetmelik'in 8. madde 8. fıkrası gereği sığınakların engellilerin kullanımına uygun olması gerekir. Fakat İstanbul dâhil olmak üzere birçok ilde genel bir uygulama olarak bedensel engellilerin sığınaklara kabul edilmediği gerçeği ile karşı karşıyayız.

5.4 Başvuru merkezlerinde çalışan personelin engelli kadınlar ve ihtiyaçları hakkında bilgi sahibi olmalıdır

Emniyet, Jandarma, ŞÖNİM, çocuk izlem merkezleri (ÇİM) vb. yerlerde engelli kadınla görüşen kişinin mutlaka kadına yönelik şiddet yanında engellilik ve engelli hakları konularında gerekli eğitimleri almaları zorunludur. Engelli hakları konusunda bilgi sahibi olmayan kişilerin, şiddet gören kadını şiddet uygulayan kişiye teslim etmesi ya da her engelli kadına vesayet altındaymış gibi davranması sonucunda engelli kadınlar tekrar tekrar şiddete maruz kalabilmektedir.

Özellikle, verilere bakıldığında da fark edileceği üzere, en çok şiddete maruz kalan zihinsel engelli kadınlar ile yapılacak görüşmelerde uzman desteği gerekebilmektedir. Yine aynı

⁵⁵ <https://www.morcati.org.tr/attachments/article/428/iyi-uygulamalar.pdf>

şekilde, işitme engelli kadınlar ile yapılacak görüşmelerde işaret dili tercümanının bulunması zorunludur. Görme engelli kadınlara, görüşmenin yapıldığı mekânın özellikleri ve görüşme yapılan ortamda kimlerin bulunduğu konularında sözlü bilgi verilmelidir.

Bu çalışmanın ön hazırlık aşamasında ŞÖNİM yetkilileri ile görüşülmüş ve ŞÖNİM’de işaret dili bilen personel olmadığı bilgisine erişilmiştir. Bu gibi asaklıkların önüne geçebilmek için, eğer varsa Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın il müdürlüklerinde çalışan işaret dili personeli şiddet gören kadınlara destek konusunda ilgili eğitimler almalı ve ihtiyaç anında o ildeki ŞÖNİM’e destek olmalıdır. Ayrıca, ŞÖNİM’ler farklı sivil toplum kuruluşları ve bölgelerindeki işitme engelliler okulları ile işbirlikleri yaparak bu konuda hızlı çözümler üretebilirler.

5.5 Ayırıştırılmış veri toplama gerekliliği vardır

Engelli bireylere sunulan hizmetlerin ihtiyaçlar temelinde oluşturulabilmesi için veriye ihtiyaç vardır. Ancak kamunun sunduğu birçok hizmette engelli bireylere ait veriler ayırıştırılmış olarak kaydedilmemekte ve kamuoyu ile paylaşılmamaktadır. Örneğin, ALO 183 hattına kadına şiddet ile ilgili yapılan başvurularının ne kadarının engelli kadına yönelik şiddete ilişkin olduğuna dair veri bulunmamaktadır.

Engelli bireyler ile ilgili veriler genellikle sadece engelli kişiler için sunulan hizmetler için tutulmakta, genel kamuoyuna sunulan hizmetler için bu kayıtlar ayırıştırılmış olarak tutulmamaktadır.

Oysaki BM Engelli Hakları Sözleşmesi’nin 4. ve 31. Maddelerine göre taraf devletlerin engelli bireyler hakkında ayırıştırılmış veri toplama yükümlülükleri vardır.⁵⁶ Sözleşmenin ötesinde, Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri çerçevesinde de oluşturulmuş 17 başlık çerçevesinde de yine BM üyesi 193 ülkenin engellilik özelinde ayırıştırılmış veri toplama sorumluluğu vardır. Ancak, uygulama buna paralel ilerlememekte ve böylece engelli bireylere ait gerçek durum ortaya konamayarak ihtiyaçlarına uygun politika ve hizmetler de üretilememektedir.

5.6 Kapalı kurumların sivil denetime açılması gereklidir

Engelli bireylerin yatılı olarak kaldığı çeşitli kurumlar (bakım ve rehabilitasyon merkezleri, yatılı okullar, yetimhaneler, hapisaneler vb.) ne yazık ki şiddet üretebilen mekanlardır. Bu mekanlarda şiddetin oluşması engellemek, olan vakaların tespit edilmesini sağlamak, personelin ve engelli bireylerin ihtiyaçlarını belirlemek ve etkin şekilde karşılamak için bu kurumların sivil ve bağımsız kişilerin denetimine açılması gereklidir.

Dünya genelinde engellilik alanında savunu yapan birçok sivil toplum kuruluşu, BM Engelli Hakları Sözleşmesi’nin 16. ve 33. maddesi paralelinde bu kurumların sivil denetime açılması gerektiği yönünde çağrılarda bulunur.

Madde 16/3 şu şekildedir:

56 <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/tr/content/132-engellilerin-haklarna-iliskin-sozlesme/>

Taraf Devletler sömürünün, şiddetin ve istismarın her biçimini önlemek için engellilere hizmet etmeye yönelik tüm tesislerin ve programların bağımsız merciler tarafından etkin bir şekilde denetlenmesini sağlar.

Taraf Devletler sömürünün, şiddetin ve istismarın her biçimini önlemek için engellilere hizmet etmeye yönelik tüm tesislerin ve programların bağımsız merciler tarafından etkin bir şekilde denetlenmesini sağlar.

Madde 33/3 ise şu şekildedir:

Taraf Devletler, başta engelliler ve onları temsil eden kuruluşlar olmak üzere sivil toplumun denetim sürecine tam katılımını sağlar.

Ancak, pandemi süreci kapalı kurumların bırakın denetime açılmasını dış dünya ile olan sınırlı iletişimini bile neredeyse sıfırlamıştır. Örneğin, İngiltere’de sokağa çıkma yasaklarının getirilmesi ile birlikte bu kurumların çoğu ziyaretçi yasağı da getirmiştir.⁵⁷

5.7 Kamuoyu farkındalık çalışmaları yapılmalıdır

Kamuoyu farkındalık çalışmaları şiddet olasılığının tespit edilebilmesi ve önlenmesi için oldukça önemlidir. Yine, şiddete uğrayan kişinin yardım alabilmesi için de çok önemli bir seçenektir.

Özellikle bazı engellilik halleri düşünüldüğünde üçüncü kişilerin (şahitlerin) farkındalığı ve bildirim hayati önem taşır. Örneğin, şiddete uğrayan ancak ne yapması gerektiğini bilemeyen bir zihinsel engelli kişi için duruma şahit olan üçüncü kişilerin kolluk kuvvetine bildirim yapması o engelli kişinin uğradığı şiddetin ortaya çıkabilmesi ve şiddet ortamını terk edebilmesi için tek yol olabilir.

Bu nedenle farkındalık çalışmaları, farklı kitlelere (öğretmenler, esnaf vb.), çeşitli biçimlerde (bilgilendirme broşürleri, yüz yüze eğitimler, kamu spotları, dizi ve filmlere yerleştirme vb) düzenli olarak yapılması gereklidir.

5.8 Kamu personelinin engelli hakları ve şiddetle mücadele konusunda eğitilmesi gereklidir

Bu çalışma bulgularında dikkat çeken bir sorun, olaylarda savcılarının, zihinsel engelli bireylerin maruz kaldığı istismar ve tecavüz olaylarında, engellinin “rızası” olduğu gerekçesiyle soruşturmaya gerek görmemesi ya da mahkeme aşamasında sanıklara daha düşük cezalar talep etmesidir. Bu gibi durumların önüne geçmek için kolluk, savcı, hâkim gibi adli personele, konuya özgü eğitim programları (engellilik hali ve hakları, toplumsal cinsiyet vb.) düzenlenmelidir. Soruşturma ya da kovuşturma aşamalarında görevlendirilen uzmanların, engellilerin psiko-sosyal becerileri ve özellikleri hakkında derin bilgiye sahip olmaları sağlanmalıdır.

Öğretmenler, çocukların uğradıkları şiddeti tespit etmek için çocuğun çevresindeki önemli kişilerdir. Yaşanan şiddetin derhal tespit edilebilmesi ve çocuklara bir an önce yardımcı

⁵⁷ <https://www.cqc.org.uk/guidance-providers/adult-social-care/information-adult-social-care-services-during-coronavirus-covid>

olabilmek için şiddet olayını erken fark edebilmek çok önemlidir. Çocukların olağan dışı davranışları/tepkileri, beklenmedik ders problemleri, vücutlarındaki darp izleri gibi ip uçları şiddet temelli bir soruna işaret edebilir. Bu gibi durumların hızlıca tespit edilebilmesi için öğretmenlerin konu hakkında bilgili ve duyarlı olmaları gerekir. Şiddet okul ortamında da yaşanıyor olabilir. Engelli çocuklar söz konusu olduğunda akran şiddeti de oldukça yaygın görülen bir durumdur.⁵⁸ Akran şiddetinin önlenmesi için özel eğitim programları geliştirilmeli, güvenlik ve kontrol mekanizmaları kuvvetlendirilmelidir.

Yine kapalı kurumlarda çalışan personelin şiddet önleme konusunda eğitilmesi gereklidir, ek olarak bu kurumlara düzenli denetimler yapılarak personelin, engelli kişilerin ve mekanın ihtiyaçları belirlenmeli, şiddetin doğması için zemin hazırlayan olası faktörler (uzun çalışma saatleri, kalabalık koğu sisteminde yaşam alanları, şüpheli personel anlatıları vb.) tespit edilerek ortadan kaldırılmalıdır.

5.9 Engelli bireylerin ailelerine eğitim ve destek hizmetlerinin sağlanması gereklidir

Engelli bireylerin doğrudan bakımıyla ilgilenen aile fertlerine ve yakın çevresine, fiziksel-cinsel şiddet, istismar ve kötü muamele olayları konusunda korunma, koruma ve önleme alanlarında eğitim programları düzenlenmelidir.

Engelli bireylerin ailelerine yönelik özel eğitim programları düzenlenmesi, hem yaşanan saldırının etkin ve hızlı bir biçimde tespit edilip cezalandırılmasını sağlayacak hem de söz konusu olayların sistematik hâle gelmesini önleyecektir.

Engelliler ile ailelerinin yaşadıkları olaylar sonrasında yapacakları idari ve hukuki başvurular ve ihbarlar konusunda bilgilendirmeyi sağlayıcı programlar ve birimler geliştirilmelidir.

Olaylara maruz kalan engelliler ile ailelerine psikolojik destek verilmeli, mağdur kişinin sorunu kendi çabasıyla çözmesi beklenmemelidir.

Yine, ailelerin bakım yükünü hafifletmelerine yardımcı olacak destekler sağlamak aile içinde tükenmişliğe bağlı olarak üretilen şiddetin de önlemesine yardımcı olacaktır.

5.10 Engelli kadın ve kız çocuklarının güçlendirilmesi gereklidir

Engelli kadınların güçlendirilmesi şiddetle mücadelede en önemli basamaklardan biridir. Bunun önemine dikkat çeken sivil toplum kuruluşları da bu konuda önemli savunuculuk çalışmaları yapmaktadır.

Örneğin Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı (TAPV), şiddetle mücadele için engelli kız çocukları ve kadınların haklarını daha iyi bilmeleri ve üreme sağlığı ve cinsel sağlık hizmetlerine ulaşabilmeleri için ihtiyaç analizi yapılması, buna göre kapsayıcı ve erişilebilir programlar hazırlanması gerektiğini sıklıkla çalışmalarında vurgulamaktadır. Bu hedef için engellilik alanında çalışan STKlar ile işbirliği yapılması ve farklı engel gruplarının sürece dahil edilmesi gerektiğinin altını çizmektedir.⁵⁹

⁵⁸ <http://www.cocugasiddetionluyoruz.net/agin-yayinlari/turkiyede-engelli-cocuklara-siddet-bilgi-notu>

⁵⁹ <https://turkey.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Engelli%20kadinlar%20ve%20kiz%20cocuklari-Haklar-TAPV-UNFPA-BA.pdf>

Engelli Kadın Derneği, engelli kadınların hem kadın hakları alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarında hem de engellilik alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarında yeteri kadar yer olmadığını savunmaktadır. Derneğe göre, kadın örgütlerinin engelli kadınların sorunlarını görmemeleri, engelli örgütlerinin ise toplumsal cinsiyet konusunda duyarlı olmamaları ve sıklıkla erkek engelliler tarafından yönetilmeleri sebebiyle engelli kadınlar bu oluşumlarda yeterince temsil edilememekte ve sorunları görünür kılınmamaktadır. Ayrıca engellilik meselesi kadın olma meselesinin de her zaman önünde yer almakta, engellilik kimliği kadın kimliğinin önüne geçmektedir.⁶⁰ Tüm bu sebeplerden ötürü engelli kadınların örgütlenebilmelerine destek olmanın gerekliliğine vurgu yaparak, örgütlenmiş kadınların birbirlerini de güçlendirici etkiye sahip olduklarını vurgulamaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının gelişimini destekleyen kurumların engelli kadın örgütlenmesine önem ve öncelik vermesi engelli kadınların da bir araya gelerek güçlenmelerine, örgütlenmelerine ve şiddete karşı daha güçlü biçimde mücadele edebilmelerine yardımcı olacaktır.

6. Sonuç

Türkiye’de birçok kadın şiddetten olumsuz yönde etkilenmekte, cinsiyeti nedeniyle ev içinde ya da dışında sistematik biçimde şiddete uğramaktadır. Yeterince görünür olmasa da engelli kadınlar da çok ciddi biçimde bu şiddet sarmalının hedefindedir. Hatta engelli kadınların toplumsal önyargılar başta olmak üzere, engeli nedeniyle şiddeti ve faili tanımlayamama, fiziksel ve sözel olarak şiddete karşı koymada yetersizlik, bildirim mekanizmalarına erişimde yaşanan sorunlar gibi durumlar nedeniyle şiddetin her türüne uğrama riski diğer kadınlara oranla çok daha fazladır.

Bu rapor, medyadaki kısıtlı sayıda haberin analizi ile engelli kadına yönelik şiddet üzerine bir durum analizi ortaya koymaya çalışmıştır. Raporun hem ön hazırlık aşamasında yapılan görüşmelerde elde edilen bilgilerde hem de bulgular kısmında ayrıntıları ile ifade edildiği gibi engelli kadınlar – engeli ne olursa olsun - şiddetin her türüne maruz kalmakta, çoğunlukla tanıdığı birinin şiddetine uğramakta ve şiddet ortamını kolayca terk edememektedir. ŞÖNİM yetkililerinin belirttiği gibi çeşitli dinamikler de (aile baskısı, gelenek ve görenekler, ekonomik sorunlar, engele bağlı yaşanan sorunlar vb) kadınların yeniden şiddet ortamına dönmelerine neden olmaktadır.

Şiddetle mücadele mekanizmalarının engelli kadınları yeterince içeremediği ve şiddet karşısında çoğu zaman korumasız durumda kalan engelli kadınların şiddetle mücadele konusunda farklı yöntem ve güçlenme mekanizmalarına ihtiyaç duydukları ortadadır, bu nedenle şiddet önlemeye yönelik yürütülen çalışmalarda engelli kadına yönelik şiddetle mücadele önemli bir yere sahiptir. Bu ihtiyaçları ve yaşanan şiddeti görünür kılabilmek amacıyla hazırlanan bu raporun bundan sonra yapılacak çalışmalar için de temel teşkil etmesini, engelli kadınlarının güçlenmesine katkı sağlamasını umuyor ve kadınlar için sunulacak hizmetlerde engelli kadın perspektifinin ana-akımlaştırılmasının gerekliliğini vurguluyoruz.

⁶⁰ <https://hthayat.haberturk.com/engelli-kadinlarin-sorunlari-1072688>

EK 1 - Van ilinde kadına yönelik şiddet vakalarının analizi (Halis Keve)

Şiddet, duygusal (psikolojik) şiddet, sözel şiddet, ekonomik şiddet ve fiziksel şiddet şeklinde başlıklara ayrılabilir. İstismar ve ihmal, bireyin kendisinden sorumlu bir kişi ya da kişiler tarafından bilinçli bir şekilde fiziksel, cinsel, ruhsal ve sosyal açıdan zarara uğratılması, sağlığının ve güvenliğinin tehlikeye girmesi olarak tarif edilebilir. İstismar, cinsel istismar, fiziksel istismar, duygusal istismar şeklinde başlıklara ayrılabilir. Çalışma konumuz olan kadına yönelik şiddet ve çocuk istismarı konulu vaka örnekleri Van ilinde kayıtlara geçmiş vakalardır. Hem ülkemizde hem de dünya çapında yaşanan sosyal sorunların başında gelen şiddet ve istismar olayları, mağdurların yaşam kalitesini oldukça düşürmekte ve ayrıca yaşama olan ilgilerini azaltmaktadır. Vaka adresleri değişse de mağdurların üzerinde farklı yoğunlukta aynı etkiyi yaratmaktadır. Ayrıca mağdurlar, benlik saygısını kısmi olarak yitirir. Çocuk istismarı vakalarında mağdurun çocuk yaşta olması incinmelerini daha da büyütmektedir. Temel insan hak ihlallerinden sayılan kadına yönelik şiddet ve istismar konuları, mağdurun eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel pek çok alanda eşitsizliğe maruz kalmasına sebep olmaktadır. Kadına yönelik şiddet ve çocuk istismarı, dünya genelinde görülen vaka çeşitleri arasındadır. Ülkemizde de görülen bu vakalar, kültürel ve bölgesel değişikliklerle beraber oluşum ve seyri de değişmektedir. Sonuçlar ise değişiklik göstermez, şiddet ve istismar kaçınılmaz olmaktadır. Kültürel farklılıklar, inançlar, sosyal değerler, gelenekler ve aile içi ilişkilere bağlı olarak değişiklik gösteren vakaların değişmeyen özellikleri, her kesimde ve her sosyoekonomik düzeye sahip toplumda görülebilmektedir.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin 2009 yılında yayınlanan Van Tıp Dergisi'nde yer alan *Van Bölgesindeki Çocuklarda Cinsel İstismar*⁶¹ başlıklı makalenin verilerine göre, aynı yıl hastane aciline 5'i erkek 3'ü kız çocuğu olmak üzere 8 istismar vakası getirilmiştir. Mağdurların en küçüğü 5, en büyüğü 15 yaşında olduğu, altısının ailesi tarafından ikisinin emniyet görevlileri tarafından getirildiği tespit edilmiştir. İstismarı gerçekleştirenlerin yalnızca birinin tanıdık, diğer yedisinin aile dışından birileri olduğu belirtilmiştir. İstismarcıların biri 30 yaş üstü iken diğer kalanlar 30 yaş altı kişilerdir. 9-11 yaş mağdurların yaşadığı olaylar, teşhircilik, röntgencilik, uygunsuz telefon konuşmaları, pornoculuk ve ırza geçme şeklinde sınıflandırılmıştır. Vakalar incelendiğinde oluşum şekilleri, tehdit ile zor kullanılarak, uyuşturucu ilaç verilerek ya da para, oyuncak veya şeker gibi aldatıcı materyaller kullanılarak kandırma yoluyla olmuştur. 13 yaşında olduğu belirtilen bir vakada mağdurun ilaç ile uyutulup sonrasında tecavüze uğradığı belirlenmiştir. Çocuk istismarı literatürüne uygun olarak gelişmiş bu vakalarda literatüre ters düşen durum erkek çocuklarının daha çok olmasıdır. Bunun sebebi belirtilmemiştir ancak bölgenin gelenek ve göreneklerine bakıldığında kız çocuklarına daha hassasiyetle yaklaşıldığı ve kız çocuklarına namus gözüyle bakıldığı, ayrıca aile içi her türlü vakanın aile içinde kaldığı, kesin bir şekilde gizlendiği göz önünde bulundurulmalıdır. Literatüre yansıyan kız çocuklarının daha çok mağduriyet yaşadığı gerçeği bölgemizde de gerçekliğini korumaktadır. Ortaya çıkarıl(a)mayan vakaların olduğu ve bunların sayısının oldukça yüksek olduğu öngörülebilir. Konu yalnızca aile ile sınırlı kalmıştır. Bunun keşfi de oldukça zor ve risklidir. Bölge halkının istismara bakış açısı oldukça farklıdır, mağdurun 10 yaşından büyük ve kız olması halinde ailenin erkek üyeleri kız çocuğunu oldukça kötülemekte ve suçun büyük ölçüde kız çocuğunda olduğu kararını vermektedir. İstismara uğramış kadın ve kız çocuklarının psikolojileri desteklenmemekte aksine ağırlıklı olarak erkek bireylerin baskısına ve dışlanmasına maruz kalmaktadırlar. Kısa zamanda kız çocuklarının evlendirilmesinin sebeplerinden biri de budur.

⁶¹ https://www.journalagent.com/vtd/pdfs/VTD_16_4_131_134.pdf

Aile içi ensest vaka olması halinde ise olay tamamıyla örtülmekte, kız çocuk ve ailenin diğer bireyleri tehdit edilebilmektedir. 2007 yılında Van Tıp Fakültesi Hastanesine getirilen 38 günlük bebeğin ensest sonrası doğan olduğu, annenin abisiyle ilişki sonrası hamile kaldığı öğrenilmiştir. Durumun değerlendirmesi sonrası bölge halkının yaşam şeklinin ensest ilişkiye ortam oluşturduğu bazı ailelerde çocukların iç içe aynı yatakta yatabildiği belirtilirken yaşları ilerleyen bireylerin odalarının ayrılması gerektiği vurgulanmıştır. Aksine iç içe aynı odada ve aynı yatakta birlikte yatan aile bireylerinin yanlış davranışlar içine girerek dönülmez hatalar yapmaktadır. Olay sonrası istenmeyen hamilelikler, cinayetler, namus davaları, kimsesiz çocuklar ortaya çıkmaktadır. İstismar ve ihmal olayının çarpıcılığı anlatılan olayla anlaşılmaktadır.

2019 Kasım ayında Van merkezde gerçekleşen bir istismar olayı ise şu şekilde olmuştur: Van merkezde akşam saatlerinde su satan 12 yaşındaki Suriyeli kız çocuğunu 20 yaşındaki bir genç kaçırap şehir dışında istismar etmiştir. Olay emniyet görevlilerince belirlenip zanlı gözaltına alınmış, çocuk ise devlet korumasına yerleştirilmiştir. Bu vaka ile Van ilinde istismar olayının etkenlerinden biri de göç sorunu olduğu görülmüştür.

İncelenen bir başka vaka ise şöyle, 7 yaşındaki çocuk mağdur, öğretmen olan annesi ve erkek arkadaşı tarafından fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalmakta, şüpheler üzerine ikili gözaltına alınmaktadır. Van ilinde gerçekleşen bu olaylar, literatüre uygun şekilde gerçekleştiği söylenebilir ancak istisnai durumlarında olduğu göz ardı edilemez. Bazı vakaların kültürel değerler, inançlar ve geleneklere göre değişiklik gösterdiği ve literatürde yer almayan durumların ortaya çıktığı açıktır.

Aile ilişkileri sıkı olan bölgede toplumsal hareketliliği çoğunlukla kültürel değerler, gelenek ve görenekler şekillendirmektedir. Bölgede kadınlarda evlenme yaşı ortalama 20-23'tür ancak resmi nikâhın geç yapıldığı hatta hiç yapılmadığı evliliklerin olduğu bölgede gerçek evlenme yaşının daha düşük olduğu söylenebilir. Evlenmeler, genellikle akrabalar arası, kısa tanışma ve flört döneminden sonra daha çok aile rızasının gözetildiği bir evlilik şeklinde gerçekleşmektedir. Bu durum şiddetli geçimsizliği ve aile içi şiddeti tetiklemektedir. Bölgede evliliklerin sonlandırılması, boşanmaların yaşanması son yıllarda artış göstermiştir ancak bölge halkı boşanmaya hiçbir şekilde sıcak bakmamaktadır. Ailenin dağılması bir çare değildir, birçok ailede çare olarak çiftlerin yeni bir çocuk düşünmeleri görülmekte ikili ilişkinin bu şekilde düzelebileceği inancı hakim olmaktadır. Ancak bu durum işleri daha da karmaşıklaştırmakta ikili ilişkilerin bozulmasına sebep olmaktadır. Geçimsizlik şiddetlenerek artmakta kadına yönelik şiddet derinleşmektedir.

Kırsala göre şehir merkezinde kadınlara yönelik sosyal baskının daha çok olduğu söylenebilir. Şehirlerde eğlence merkezlerinin, kafelerin, alışveriş merkezlerinin vb sosyal alanların yoğun olması ve hareket alanlarının geniş olması sebebiyle kadınların erkekler tarafından kısıtlanması daha yoğun olmaktadır. Ailenin erkek bireyleri (dayı, amca, kayın, kayınbirader, kayınpeder, abi gibi) olaya müdahil olup kadın bireyleri kısıtladığı ve baskı uyguladığı bilinmektedir.

2019 yılında Van Kulu Sosyal Araştırmalar Dergisi'nde yayınlanan *Toplumsal Cinsiyet Roller ve Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Lise Öğrencilerinin Tutumları*⁶² makalesinde lise çağındaki gençlerin, ailelerinin kültürel değer ve gelenek ve göreneklerinin etkisi altında olduklarını ortaya çıkarmıştır. Yapılan çalışmada 'kadınlara bazı durumlarda (aldatma gibi) şiddet uygulanabilir' yargısına erkek öğrencilerin %31'i, kız öğrencilerin %10,5'i onay vermiştir. 'Kadına uygulanan şiddetten kadın sorumludur' yargısına kız öğrencilerin %34'ü,

⁶² <http://www.dergipark.org.tr/pub/yyuvasad/issue/53122/704188>

erkek öğrencilerin %50'si katılmıştır. Bu durum, yöre halkının sahip olduğu değerlerini, kültürel yapıyı, gelenek ve göreneklerini bir sonraki nesle aktardığını ortaya koymaktadır. Bu etkinin bir nesil daha sürmesi kadına yönelik şiddetin mevcut toplumda bir nesil daha süreceği anlamına gelmektedir. Sadece kadına yönelik şiddet eylemleri değil, çocuğa karşı istismar da aynı şekilde nesiller boyu devam edecektir. Çünkü müdahale yöntemleri ve bilinçlendirme çalışmaları yeterli ve doğru bir şekilde uygulanmamaktadır. Gerçekleştirilen evliliklerde, kurulan ailelerde dinamikler arasında şiddetin ve istismarın yer alacağı aşikârdır. Neslin terbiyesi, insanların ahlaki iç yapılanmalarını değiştirmesi gerekir.

EK 2 - Rapora Konu Olan Haberler:

1. Zihinsel engelli kişiye bakım merkezinde işkence!

Adana'da, yüzde 70 zihinsel engelli S.A. (37), ailesi tarafından Osmaniye'deki özel bakım merkezine bırakıldı. Koronavirüs nedeniyle bir süre kızlarını göremeyen aile, 1 hafta önce S.A.'nn yemek yemediği için bitkin düştüğünü ve aynı nedenle hastaneye kaldırıldığını öğrendi. Hastaneye giden ailesi, S.A.'nın gözlerinin oyulduğunu, vücudunda ise morluklar ve ısırık izleri olduğunu gördü. Aile, S.A.'nın Düziçi ilçesindeki bakım merkezinde işkence gördüğü iddiasıyla savcılığa suç duyurusunda bulundu.

2. Engelli kadına polis tacizi!

Antep'te bir polis işitme ve konuşma engelli bir kadını taciz etti. Kadın polisten şikayetçi oldu. Antep'te işitme ve konuşma engelli kadın, M. adlı bir polis tarafından tacize maruz kaldı. 12 Haziran günü arkadaşlarıyla bir kafeye buluşmaya giden 19 yaşındaki B.T. adlı işitme ve konuşma engelli bir kadının önü narkotik şubeden M. adlı bir polis tarafından kesildi. İddiaya göre polis B.T.'ye 'Ne yapıyorsun' diyerek numarasını istedi. Numarasını vermek istemeyen kadına "Ben polisim, bir şey olursa seni korurum" dedi. Polis memuru B.T.'nin numarasını aldıktan sonra taciz mesajları attı.

3. Cinsel istismar suçundan tutuklandı!

Isparta'nın Sütçüler ilçesinde 60 yaşındaki H.Y. akrabası olan 35 yaşındaki zihinsel engelli K.Y.'ye cinsel istismarda bulunduğu iddiasıyla tutuklanmıştır. Baba İ.Y. kız K.Y.'nin akrabaları olan H.Y tarafından cinsel istismara uğradığını belirterek şikayette bulundu. Yaklaşık 1 yıldır cinsel istismarın devam ettiğini, ancak kendisinin bu olayı yeni öğrendiğini belirten baba şikayetçi oldu. Cumhuriyet Savcısının talimatıyla göz altına alınan H.Y. mahkemece tutuklanarak cezaevine gönderildi.

4. Engelli torununa gözü gibi bakıyor

Burdur'da doğuştan Serebral Palsi (SP) hastası olan yüzde yüz engelli E.S.A (13), 2007 yılında dünyaya geldi. Ezgi'nin annesi H.S. ve babası G.S., 2013 yılında şiddetli geçimsizlik nedeniyle boşandı. Anne G.S, o dönem 6 yaşında olan kızını yanına alırken, 1 yıl sonra 2014 yılında ikinci evliliğini yaptı ve Burdur'a yerleşti. Ancak üvey babası E.S.A'yı istemedi ve iddiaya göre şiddet uyguladı. Bunun üzerine E.S.A. mahkeme kararıyla bakımevine yerleştirildi. E.S.A'yı, Bursa'da oturan ve ikinci evliliğini yapan babası H.S. de kızını yanına almadı. Babaanne N.A (60), engelli torununun Burdur'da bakım evinde olduğunu öğrenince yanına aldı.

5. Babası tarafından cinsel istismara maruz bırakılan çocuğun hamile olduğu ortaya çıktı

Diyarbakır'ın Lice ilçesinde zihinsel engelli Ş.Ö. isimli çocuk, şiddetli karın ağrısı çekmesinin ardından hastaneye kaldırıldı. Lice Devlet Hastanesi'ne kaldırılan Ş.Ö.'nün cinsel istismara maruz bırakılması sonucu hamile olduğu belirlendi. Hastanede 8 ay 20 günlük hamile olduğu anlaşılan Ş.Ö.'nün, Çocuk İzlem Merkezi'nde (ÇİM) alınan

ifadesinde babası tarafından cinsel saldırıya maruz bırakıldığı öğrenildi. Tecavüzcü erkek, çocuğun ifadesinin ardından gözaltına alındı.

6. Bursa'da engelli ablasına tecavüz eden kişiyi öldüren adam ağır tahrik indirimi aldı

Bursa'nın Osmangazi ilçesinde işitme engelli ablasına cinsel saldırıda bulunduğunu öğrendiği Mehmet Kocadoğan'ı vurarak öldüren sanığa, 'ağır tahrik' indirimi uygulanarak 13 yıl 6 ay hapis cezası verildi.

7. Engelli kızını istismar edip, doğan bebekleri öldüren baba ve annenin cezası onandı

Antalya'da, zihinsel engelli kızı H.E.'ye (24), 6 yıl boyunca cinsel saldırıda bulunup, dünyaya gelen 2 bebeği boğarak öldürdüğü iddia edilen baba Ekrem E. ile yaşananlara göz yuman eşi Cemile E.'ye verilen ağırlaştırılmış ömür boyu hapis cezaları, Yargıtay 1. Ceza Dairesi tarafından onandı.

8. Yüzde 92 bedensel engelli çocuğu istismar eden erkek serbest bırakıldı

İstanbul'da 2016 yılında 11 yaşında yüzde 92 bedensel engelli (serebral palsi) kız çocuğu Y.D. amcası tarafından sistematik olarak istismara maruz kaldı. 6 ay önce çocuğun rehber öğretmenine durumu anlatmasıyla olay açığa çıktı. Koronavirüs salgını dolayısıyla davaların görünmeyişi sebebiyle Mart 2020'de görülmesi gereken dava ise ileri bir tarihe ertelendi. Bir sonraki duruşma Çağlayan Adliyesindeki 12. Ağır Ceza Mahkemesinde görülecek ancak tarihi henüz net değil. Anne Y.T. tüm kadınlardan destek ve dayanışma bekliyor.

9. Engelli eşini öldüren sanık hakim karşısına çıktı

Antalya'da yüzde 70 engelli eşini 4 bıçak darbesi ile öldüren Mehmet Berak, Antalya 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 'ağırlaştırılmış ömür boyu hapis' istemiyle ilk kez hakim karşısına çıktı. Savcılığın Mehmet Berak hakkında hazırladığı iddianamede, 'şüphelinin kendini savunamayacak şekilde engelli olan maktule yönelik kasten öldürme suçunu kardeşi şüpheli H.B ile birlikte tasarlayarak gece yarısı maktulün evine birlikte gitmek sureti ile maktulün en savunmasız olduğu ve kimsenin duymayacağı bir zaman diliminde maktulü bıçaklamak suretiyle öldürdükleri ve meydana gelen bu ölüm olayında şüphelinin de sorumlu tutulması gerektiğinden hakkında kamu davası açma gereği hasıl olmuştur' denildi.

10. Zihinsel engelli kadını istismara maruz bırakmakla suçlanan sanıklar beraat ettirildi

İstanbul Bağcılar'da yüzde 70 oranında zihinsel engelli A.M.'yi (44) cinsel istismara maruz bırakmak suçuyla yargılanan Müslüm D. (28), Gökhan Ö. (28) ve Yasin C.'nin (25) yargılandığı davada karar çıktı. Mahkeme heyeti, "suçun unsurları oluşmadığı" gerekçesiyle üç sanığın da beraatine karar verdi.

11. Engelli olduğunu bilmiyormuş!

Bolu'da 33 yaşındaki engelli bir kadına bir yıl boyunca tecavüz eden ve bu suçtan dolayı bir yıldır cezaevinde tutuklu bulunan tecavüzcüye 21 yıl 10 ay 15 gün hapis cezası verildi. 33 yaşındaki mağdur kadın A.E.'de her seferinde zorla tecavüze uğradığını ve korkusundan dolayı kimseye bir şey anlatamadığını belirtti. Bunun üzerine Bolu 1. Ağır Ceza Mahkemesi, tutuklu sanık C.D.'nin cinsel saldırı ve hürriyeti tehdit etmek suçlarından 21 yıl 10 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına, tutukluluk halinin devamına karar verdi.

12. Engelli kıza cinsel istismar davasında karar

Kars'ın Kağızman ilçesinde, zihinsel engelli raporu bulunan 22 yaşındaki D.İ'nin hastanedeki kontrollerinde 5,5 aylık hamile olduğunun tespitiyle başlatılan soruşturma sonucu, mağdurun annesi S.İ. ile teyzesi E.İ'nin de bulunduğu 13 kişi hakkında dava açılmıştı. Yargılanan 13 sanığa, 17 yıl 6 aydan 30 yıla kadar değişen hapis cezaları verildi.

13. Zihinsel engelli kadın komşusunun tecavüzüne uğradı

Elazığ'ın Karakoçan ilçesinde 24 yaşındaki zihinsel engelli kadın, komşusunun tecavüzüne uğradı. Olay, karnının şişmesi üzerine hastaneye götürülen kadının hamile olduğunun anlaşılması üzerine ortaya çıktı. Yüzde 70 oranında zihinsel engelli olan M.K., hastanedeki muayenesinin ardından alınan ifadesinde komşusu Abdusselam Müminoğlu'nun, 23 Temmuz ve 26 Temmuz 2015'te iki kez tecavüzüne uğradığını anlattı. Abdusselam Müminoğlu hakkında "nitelikli cinsel istismar" suçundan en az 18 yıl hapis cezası istemiyle dava açıldı.

14. Zihinsel engelli çocuğa cinsel istismarda bulunduğu öne sürülen 22 sanığa tahliye

Diyarbakır'da zihinsel engelli çocuğa cinsel istismarda bulunduğu öne sürülen 22 sanık tahliye edildi. Olay, üç yıl önce 14 yaşındaki engelli kızın savcılığa yaptığı başvuruya ortaya çıktı. Zihinsel engelli çocuk, kamu görevlilerinin de aralarında bulunduğu 92 kişinin 2 yıl boyunca kendisine cinsel istismarda bulunduğunu söyledi. Şüphelilerden 22'si teknik takip sonucu yakalanarak tutuklandı. Haklarında iki dava açılan sanıklar, 43'er yıla kadar hapis istemiyle yargılanmaya başlandı. Ancak geçen yılki duruşmalarda hepsi tahliye edildi. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı avukatı, toplanmamış deliller olduğunu belirterek karara itiraz etti. Tahliye kararlarının haberi, geçen yıl yayın yasağı olduğu için verilememişti.

15. Üvey kızlarına iğrenç istismar! İşitme engelli olan eşi...

Erzurum'da dini nikahlı işitme engelli eşi C.O.'nun işitme engelli kızları H.O. (10) ile D.O.'ya (9) şiddet uygulayıp, cinsel istismarda bulunduğu iddiasıyla S.S. (37) tutuklandı. Kendisi de işitme engelli olan S.S. hakkında 1'nci Ağır Ceza Mahkemesi'nde her iki çocuğa yönelik 'kasten yaralama ve çocuğun cinsel istismarı' suçlarından toplam 61,5 yıla kadar hapis cezası istendi.

16. Zihinsel engelli öğrenciye cinsel istismar!

Erzurum'un Aziziye ilçesinde bulunan bir ortaokulda 22 Şubat 2018'de meydana gelen olayda, edinilen bilgilere göre sabahları rehabilitasyon merkezine giden ve öğleden sonra ise okula giden kaynaştırma öğrencisi yüzde 20 zihinsel engelli Y.A., akşam okuldan eve dönünce annesine cinsel istismar olayını anlattı. Kızının itirafı üzerine harekete geçen anne N.Y., polise giderek şikayetçi oldu.

17. Engelli kıza cinsel saldırı sanığı garsona 6 yıl 3 ay hapis

Konya'da kafeye müşteri olarak gelen yüzde 50 zihinsel engelli A.H.'ye (19), iki kez cinsel saldırıda bulunduğu iddiasıyla suçlanan garson Yusuf A. (21), 'basit cinsel saldırı' suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasına çarptırıldı. Olay, Selçuklu ilçesi Parsana Mahallesi'ndeki bir kafede meydana geldi. Kafeye müşteri olarak gelen A.H., bir süre oturduktan sonra lavaboya gitti. A.H.'nin peşinden giden garson Yusuf A., genç kıza "Aşağıyı görmek ister misin?" diye sordu. A.H.'nin 'görmek isterim' demesi üzerine ikili birlikte aşağı kata indi. İddiaya göre Yusuf A., burada A.H.'ye elle tacizde bulundu. Ardından "Yaşananları kimseye söyleme" diyerek A.H.'yi tehdit etti.

18. Nusaybin'de bir çocuk cinsel istismara maruz bırakıldı

Mardin Nusaybin'de 55 yaşındaki erkeğin bir kız çocuğunu sistematik cinsel istismara maruz bıraktığı ortaya çıktı. Aile suç duyurusunda bulunacaklarını kaydederek, olayın peşini bırakmayacaklarını vurguladı. İlçe merkezinde zihinsel engelli bir çocuğun, İ.R.Ö. (55) isimli erkek tarafından sistematik cinsel istismara maruz bırakıldığı öğrenildi. 2018 yılı sonlarında başlayan ve sistematikleşen istismarın en son 2019 yılı Mart ayında yaşandığı kaydedildi. Aile, olayın ortaya çıkmasından sonra aylarca devam eden istismarı birilerine anlatmaması için çocuklarının tehdit edildiğini belirtti.

19. Van'da engelli çocuğa istismar!

Van'da, 14 yaşında ve yüzde 21 engelli olan bir kız çocuğu, kanama tedavisi için gittiği 68 yaşındaki Ö.B. adlı kişinin cinsel istismarına maruz kaldı. Yaşanan istismar olayı, çocuğun İstanbul'da gittiği doktora verilen raporlarla ortaya çıktı. Doktor raporundan sonra çocuk, kendisini tedavi etmek için evlerine gelen Ö.B. tarafından cinsel istismara maruz kaldığını anlattı. İstismarın ortaya çıkmasının ardından aile Ö.B.'den şikayetçi olunca, Van Cumhuriyet Başsavcılığınca başlatılan soruşturma kapsamında zanlı "Nitelikli cinsel istismar" suçundan tutuklanarak cezaevine gönderildi.

20. Cinsel saldırıya uğrayan engelli kadın hayatını kaybetti

Uşak'ta özel bir rehabilitasyon merkezinde yatılı olarak kalan zihinsel engelli B. A. (27), geçtiğimiz gün toksik zehirlenme şüphesiyle Uşak Eğitim ve Araştırma Hastanesine getirildi. Hastanede yapılan ilk muayenede, B.A.'nin makatında cinsel saldırı belirtilerine rastlandı. Bunun üzerine ameliyata alınan Beyhan A., bugün saat 03.00 sıralarında hayatını kaybetti. Olayla ilgili başlatılan adli soruşturma devam ederken, Uşak Valiliği de konuyla ilgili idari soruşturma başlattı.

21. Kahramanmaraş'ta üvey baba engelli kızına tecavüz etti!

Kahramanmaraş'ın Piri Reis Mahallesinde 40'lı yaşlardaki üvey baba, 35 yaşındaki zihinsel engelli kızı G.G' ye tecavüz etti. Adli makamlara yansıyan olayda üvey baba 25 yıl hapis cezasına çarptırıldı. İddialara göre engelli kızın annesi tarafından dilendirildiği, bu sayede annenin cezaevindeki kocasına maddi destek sağladığı öğrenildi.

22. Korna sesini duymayan işitme engelli kadını dövüp kolunu kırdılar

Antalya'nın Cumhuriyet Mahallesi'nde gerçekleşen olayda, kendisini ziyarete gelen arkadaşını uğurlamak için akşam saatlerinde sokağa çıkan işitme engelli Y.G., dönüşte Çarşamba Pazarı'na uğradı. Y.G, alışveriş yaptıktan sonra pazardan ayrıldı. Çıkışta, hareket halindeki kamyonetin sürücüsü korna çalarak Y.G'yi yolun kenarına çekilmesi için uyardı. Kornayı duymayan işitme engelli Y.G. kamyonetin geldiğini geç fark etti. Bu sırada aracı durdurup inen sürücü, Y.G'ye küfredip saldırarak sol kolunu kırdı ve olay yerinden kaçtı. Hastaneye kaldırılan Y.G, tedavisinin ardından polise giderek saldırgandan şikayetçi oldu.

23. Esenyurt'ta zihinsel engelli genç kızı tacizden lise öğrencileri kurtardı

İstanbul Esenyurt'ta parkta H.A. adlı 19 yaşındaki zihinsel engelli genç kadını taciz ettiği iddia edilen 52 yaşındaki G.T. lise öğrencileri tarafından darp edildikten sonra polis tarafından gözaltına alındı. Genç kızın elle taciz edildiğini gören lise öğrencileri, G.T.'yi darp etmeye başladı. Çevredekilerin bildirmesi üzerine olay yerine polis ekipleri sevk edildi. Polis ekipleri, G.T.'yi lise öğrencilerinin elinden aldı. Polisin olaya ilişkin soruşturması sürüyor.

24. Zihinsel engelli kadın parkta dehşeti yaşadı

Aydın Efeler'de sabaha karşı tecavüz dehşeti yaşandı. 1. Sanayi Sitesi yakınlarında yaşanan olayda, parkta karşılaştığı kısmen zihinsel engelli kadına tecavüz edip dövere telefonunu çaldığı iddia edilen Ç.Ü. tutuklandı. Edinilen bilgiye göre, Ç.Ü.(30), parkta karşılaştığı 2 çocuk annesi, kısmen zihinsel engelli kadına saldırdı. Kadın kurtulmaya çalışırken, Ç.Ü. tarafından darp edildi. Kadına tecavüz eden Ç.Ü., daha sonra cep telefonunu alarak kaçtı. Kadının ihbarı üzerine Aydın İl Emniyet Müdürlüğü ekipleri, şüpheliyi yakalamak için hızla çalışma başlattı. Kimliği kısa sürede tespit edilen Ç.Ü., kısıvrak yakalandı. İfadesinde tecavüz iddiasını reddeden Ç.Ü.'nün 30'dan fazla suç kaydının olduğu öğrenildi. İşlemlerinin ardından Aydın Adliyesi'ne sevk edilen Ç.Ü., tutuklanarak cezaevine gönderildi.

25. Taksici engelli kıza tecavüz etti

Antalya'da taksi sürücüsü N.A. (51), aracına aldığı zihinsel engelli B.Ç.'ye (18) ormanlık alanda cinsel istismarda bulunduğu iddiasıyla gözaltına alındı. Yüzde 65 zihinsel engelli B.Ç.'yi taksisine alan N.A., nereye gideceğini sordu. Genç kızın 'Afyon'a gideceğim' demesi üzerine mesafenin uzak olduğu söyleyen N.A., iddiaya göre 'Ben seni başka bir yere götüreyim' dedi. B.Ç.'yi yaklaşık 3 saat gezdiren N.A., daha sonra Isparta yolundaki ormanlık alanda aracı park etti ve B.Ç.'ye cinsel istismarda bulundu. Daha sonra genç kızı kent merkezine bırakan N.A., kayıplara karıştı. İlerleyen saatlerde

evine giden B.Ç., durumu annesi Y.Y.'ye anlattı. Olay sonrası polise giden anne, taksi sürücüsünden şikâyetçi oldu.

26. Engelli kadına AVM tuvaletinde tecavüz: Sanık delil yetersizliğinden beraat etti

İstanbul'un Esenyurt ilçesinde tekerlekli sandalyeye bağlı yaşayan kas hastası 29 yaşındaki D.A.'ya bir AVM'nin engelli tuvaletinde tecavüz ettiği iddiasıyla 28 yıla kadar hapis cezası istemiyle yargılanan E.G., delil yetersizliğinden beraat etti. E.G adlı şahıs, Esenyurt'ta 24 Eylül 2016 tarihinde bir AVM'nin engelli tuvaletinde tekerlekli sandalyeye bağlı yaşayan kas hastası D.A.'ya tecavüz ettiği iddiasıyla 'Nitelikli cinsel saldırı' ve 'Cebir tehdit veya hile kullanarak kişiyi hürriyetinden yoksun kılma' suçlarından 28 yıla kadar hapis cezası istemiyle yargılanıyordu. Bakırköy 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davanın karar duruşmasına tutuksuz sanık E.G. ve avukatı Atıl Uğur katılırken, şikâyetçi D.A. duruşmaya katılmadı. Mahkeme, sanığın cezalandırılması için yeterli ve inandırıcı delil bulunmadığını gerekçe göstererek beraatine karar verdi.

27. İstanbul'daki iğrenç olayda müzik öğretmenine 54 yıl hapis!

İstanbul Ümraniye'de, engelli öğrencilerin müzik eğitimi aldığı bir merkezde tecavüz skandalının yaşandığı ortaya çıktı. 3 kız öğrenciden ikisine yönelik nitelikli cinsel saldırıda bulunmakla suçlanan müzik öğretmeni R.E yargılandığı davada 54 yıl hapis cezası aldı. Tutuklu bulunan R.E, mahkemede yaptığı savunmada suçlamaları kabul etmedi.

28. DNA testi, zihinsel engelli kadına cinsel istismarın failini ortaya çıkardı: Anne rehabilitasyona, bebek korumaya alındı

Samsun'da zihinsel engelli L.M.'ye (31) cinsel istismarda bulunduğu suçlamasıyla gözaltına alındıktan sonra serbest bırakılan Süleyman G. (57), yapılan DNA incelemesinde, mağdurun dünyaya getirdiği 3 aylık bebeğin babası çıktı. Yeniden gözaltına alınan şüpheli, 'cinsel saldırı' suçundan tutuklandı. Olayın ardından psikolojik tedavi altına alınan L.M., rehabilitasyon merkezine yerleştirilirken, bebek Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü Çocuk Yuvası'nda koruma altına alındı.

29. Pendik Özel Türev Gülnazlı Engelli Bakımevinde şiddet ve kötü muamele iddiaları

İstanbul Pendik Ahmet Yesevi Mahallesi'nde yetişkin ve çocuk engelli bireylere yatılı hizmet veren Özel Türev Gülnazlı Engelli Bakım Merkezi'nde kalan engellilerin kötü muamele ve istismara maruz bırakıldığı iddia edildi. İddialar üzerine konuştuğumuz mahalleli olayı doğrularken, çok kez engellilerin darp edildiklerine şahit olduklarına dikkat çektiler. Bakım Merkezi yetkilileri iddiaları yalanlarken Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlüğü yetkilileri ise aynı merkezle ilgili daha önce de şikâyet aldıklarını ve denetimlerin sürdüğünü belirtti. Mahalleli olayın bir an önce açığa çıkarılmasını, gerekli denetimlerin hızla yapılmasını istiyor.

30. Engelli bir kadına cinsel istismarda bulunan sanık, 'rızası vardı' diye savunma yaptı

İzmir Buca'da, bedensel ve zihinsel engelli S.F.'ye cinsel istismarda bulunduğu iddiasıyla tutuklanan Zeki Yıldız hakim karşısına çıktı. Tutuklu sanık, cinsel ilişki için kendisine S.F.'nin baskı yaptığını iddia etti. S.F.'nin annesi ise kızının cinsel konuları algılayabilecek durumda olmadığını söyledi. Zeki Yıldız, tutuklanırken hakkında 'nitelikli cinsel saldırı' ve 'kişiyi hürriyetinden yoksun kılma' suçlarından dava açıldı.

31. Zihinsel engelli kadına tecavüz sanıkları beraat etti

Giresun'da yüzde 75 zihinsel engeli bulunan H.K.'ye tecavüz etmekle suçlanan iki kişinin yargılandığı davanın karar duruşması görüldü. Dava boyunca tutuksuz yargılanan sanıklar, beraat etti. O.Y. ve M.Ç.'nin 27 yaşındaki H. K.'ye 2016'da tecavüz ettikleri, tehditle susturulmaya çalışılmakla suçlanmışlardı. Dava H.K.'nin hamile kalması ve ailesinin şikayeti üzerine açıldı. H.K. bu sırada yasal kürtaj süresi dolduğu için çocuğu da doğurmak zorunda kaldı. Adli Tıp Kurumu, H.K. ile görüşme bile yapmadan sadece diğer raporlara bakarak kadının zihinsel engeli olmadığını savundu. Davanın gidişatını etkileyen bu kanaat sonucunda, sanıklar dava boyunca tutuksuz yargılandı ve hiçbir davaya katılmadı. Giresun Kadın Platformu Kadın Savunma Ağı da beraat kararı çıkan duruşma sonrası açıklama yaparak, "Sanıklar için beraat ile sonuçlanan bu dava bizim için bitmemiştir." dedi.

32. Servis şoförü, eve bıraktıktan sonra peşinden içeri girerek engelli kadına tecavüz etti

Ankara'da servis şoförü Hasan B. (54), eve bıraktıktan sonra peşinden içeri girerek zihinsel ve bedensel engelli 25 yaşındaki kadına tecavüz etti. Çankaya ilçesindeki özel eğitim kurumunda eğitim gören zihinsel ve bedensel engelli B.B., akşam saatlerinde eve gitmek üzere servise bindi. B.B.'nin ailesinin Çorum'da cenazede olduğunu öğrenen servis şoförü Hasan B., iddiaya göre, kadını eve bıraktıktan sonra peşinden içeri girdi ve tecavüz etti. Ailenin şikayeti üzerine gözaltına alınan sapık, çıkarıldığı mahkemece tutuklandı.

33. Engelli kıza tecavüz şüphelileri yargı önünde

Bursa'nın İnegöl ilçesinde 'Markete gidiyorum' diyerek evinden ayrılan 22 yaşındaki zihinsel engelli ve bipolar hastası engelli kıza, tecavüz ettikleri iddiasıyla 5'i tutuklu 10 şüphelinin yargılanmasına İnegöl Ağır Ceza Mahkemesi'nde başlandı. 'Nitelikli cinsel istismar' suçundan 16'şar yıl hapis cezası istemiyle yargılanan ve suçlamaları reddeden tutuklu sanıkların tahliye talebi reddedildi. Mahkeme heyeti, tutuksuz yargılanan yüzde 50 zihinsel engelli Y.K. ile tutuklu sanık Caner Y.'nin cezai sorumluluğunun olup olmadığını tespiti amacıyla adli rapor alınmasını istedi. Duruşma ertelendi.

34. Vicdansızlık! Engelli kadını darp ettiler

Bursa'da park yüzünden çıkan kavgada, yaşlı çift öldüresiyle dayak yedi. Yüzde 84 görme ve ortopedik engelli olan 66 yaşındaki kadının gözü mosmor olurken, eşinin de ensesi yarıldı. İhbar üzerine olay yerine gelen polis ve 112 Acil Servis ekipleri sevk edildi. Gözünden ve anlından yaralanan N.E ile ensesinden darbe alan eşi H.E ambulansla hastaneye kaldırıldı.

35. Zihinsel engeli bulunan kadınla ilişkiye 17 yıl hapis istendi

Bursa'da bir televizyon kanalında, 'kadın arkadaş arıyorum' mesajıyla birlikte yayınlanan cep telefonu numarasını arayan zeka geriliği bulunan D.S. (29) ile buluştuktan sonra ilişkiye girdiği iddia edilen T.S. hakkında, 'nitelikli cinsel saldırı ve hürriyetinden yoksun kılma' suçlarından 17 yıl hapis cezası istemiyle dava açıldı.

36. Bakım merkezindeki işkence iddiasında 6 yıllık hukuk mücadelesi.

Zonguldak'ın Alaplı ilçesinde, 2014 yılında özel bakım merkezinde yatılı kalan engelli hastalara kötü muamele yapıldığı ve şiddet uygulandığı iddiasıyla ailelerin başlattığı hukuk mücadelesi 6'ncı yılına girdi. 2018 yılında hazırlanan iddianame sonrası açılan davanın 2'nci duruşmasında ifade veren mağdurlardan zihinsel engelli kadın E.K.'nin vasisi Serkan Küçük, sorumluların ceza almasını istediklerini söyledi.

37. Aranan şüphelinin aracında 3 aydır kayıp engelli kız bulundu; cinsel istismarla suçladı

Denizli'de, çeşitli suçlardan aranan Ramazan Maçın (40), jandarma ekiplerince otomobilinde yakalandı. Otomobilde ayrıca zihinsel engelli bir kız çocuğu olduğunu gören jandarma yaptığı kimlik kontrolünde bu kişinin 3 aydır kayıp olan yüzde 50 zihinsel engelli K.G. (15) olduğunu belirledi. K.G.'yi kaçırap cinsel istismarda bulunduğu belirlenen ve gözaltına alınan Maçın, tutuklandı.

38. 9 yaşındaki engelli çocuğa tecavüz!

Denizli'de zihinsel engelli 9 yaşındaki Suriyeli göçmen R.A., 16 yaşındaki şahıs tarafından cinsel saldırıya uğradı. Syria TV'nin haberine göre, anne, kızından öğrendiği kadarıyla olayı şöyle anlatıyor: 9 yaşındaki kızı AR'nin, evinin yakınındaki parkta oynarken şahıs tarafından çikolata alma bahanesiyle kandırılarak harabe bir eve götürüldü ve ipe bağlandıktan sonra orada cinsel istismara uğradı. "Kızımı terk edilmiş evde bağlı bıraktı, ancak kızım ipten kurtulmayı başararak eve yarı çıplak ulaştı, ambulansı çağırdım, hastaneye göturdüler." Polisler, çocuğun gelişimiyle hastaneye geldi ve hastaneden raporları alarak ertesi gün faili gözaltına aldı. Gözaltına alındıktan sonra mahkemeye çıkarılan zanlı, tutuklanarak hapisaneye gönderildi.

39. Zihinsel engelli çocuğu taciz eden sapığa 13 yıl 4 ay hapis

Kuşadası'nın Davutlar Mahallesi'nde geçtiğimiz yıl, 13 yaşında yüzde 50 zihinsel engelli S.Ö'ye cinsel tacizde bulunmaktan yargılanan T.A (22) , 13 yıl 4 ay hapis cezasına çarptırıldı.

40. Kayıp olarak aranan zihinsel engelli kız, ormanlık alanda baygın halde bulundu

Tekirdağ'ın Marmara Ereğlisi ilçesinde, zihinsel engelli M.K.(17), kayıp başvurusu yapıldıktan 23 saat sonra ağaçlık alanda dövülmüş halde, baygın olarak bulundu. Genç kızı bisiklete bindirip, ormanlık alana götürdüğü güvenlik kamerası kayıtlarında belirlenen Hüseyin F.(23) ile babası Mustafa F., gözaltına alındı. Hüseyin F.'nin poliste 15 ayrı suçtan kaydı bulunduğu öğrenildi.

EK 3 - Haberlerin yer aldığı yayın organları

Yayın organının adı	Yayın Organının Websitesi
Hürriyet Gazetesi	https://www.hurriyet.com.tr
Milliyet Gazetesi	https://www.milliyet.com.tr
T24	https://t24.com.tr
NTV	https://www.ntv.com.tr
Posta	https://www.posta.com.tr
Samsun Gazetesi	https://www.samsungazetesi.com
Haber Erciş	https://www.haberercis.com.tr
Yeni Yaşam Gazetesi	https://yeniyasamgazetesi2.com
Bomba32	http://www.bomba32.com
BirGün Gazetesi	https://www.birgun.net
Haberler	https://www.haberler.com
CNN Turk	https://www.cnnturk.com
Evrensel	https://www.evrensel.net
Bolu Gündem	http://www.bolugundem.com
Sehrivan Gazetesi	http://www.sehriyangazetesi.com
Van Ekspres	https://www.vanekspres.com
Haber 46	https://www.haber46.com.tr
Şehir Gazetesi	http://www.sehirgazetesi.com.tr
Bursa Yıldırım	http://www.yildirimgazetesi.com
Sabah Gazetesi	https://www.sabah.com.tr
Bianet	https://bianet.org
Sözcü Gazetesi	https://www.sozcu.com.tr/
Sputnik Türkiye	https://tr.sputniknews.com

ViED

/sessizeller

/sessizellerr

/Van İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği

/Van İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği

+90 542 819 99 56

www.isitmeengellilerplatformu.org

vied-vied@hotmail.com

www.vanisitmeengellilerderneği.org

"Bu yayın, Etkiniz AB Programı kapsamında Avrupa Birliği finansal desteği ile üretilmiştir. Bu yayının içeriğinden yalnızca Van İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği sorumludur ve hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır"